

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 6
juni-juli 1959
pris 1 krona

laga maten på det nya* sättet

*i SM hushållsfolie som gör den godare och saftigare än någonsin. Här ovan t. ex. salt sill och lök stekt i folieklädd stekpanna. Sagolikt gott — råvarans fina arom helt bevarad — ingen sill- eller löksmak i pannan. Steka, koka och baka går lika bra och ger ett underbart läckert resultat i SM hushållsfolie. Läs i Nya Folieboken om alla lätta och roliga recept, tillsammans 210 stycken, av våra mest kända matexperter. Köp Nya Folieboken i närmaste bokhandel, eller livsmedelsaffär, i järnhandeln, bosättningsaffären eller pappershandeln, där Ni också kan få SM hushållsfolie.

Ni kan också rekvirera Nya Folieboken på vidstående kupong.

Till AB Svenska Metallverken
Folieboken
Västerås

Sänd mig omgående ex. av
Nya Folieboken à kr 5:—
mot postförskott

Namn

Adress

Postadress

Socialministerns svar

Som i korthet tidigare meddelats i Status har riksdagsman Sigfrid Jonsson i en interpellation riktad några frågor till socialministern. Riksdagsman Jonsson konstaterar bl. a. att en snabbgranskning — vid den tidpunkt interpellationen framställdes — visar att vid landets arbetsvårdsexpeditioner fanns 24.873 arbetssökande partiellt arbetsföra. Antalet tillsatta platser utgjorde 9.151. Jämför man de båda siffrorna är det inte svårt att förstå lägets allvar för de partiellt arbetsföra. Vi har fått ett kärvare arbetsmarknads-läge — det finns ett betydande restklientel i arbetsförmedlingarnas register. Det behövs en bättre bevakning av tillgängliga arbetstillfällen, bättre service för de svårast handikappade, som — av siffrorna att döma — ännu i stor utsträckning aldrig fått en chans till ett jobb. Här kan främst ifrågasättas en personalförstärkning för att ta hand om de ytterst svåra utredningsarbete det ofta rör sig om för de svårast arbetshindrade. Riksdagsman Jonsson ifrågasätter också om inte en smidig omDisposition av tillgängliga arbetslöshetsanslag skulle ge ökade resurser åt arbetsvården. Gränsen mellan arbetslös och arbetshindrad handikappad är ofta ganska flytande. Det rör sig ofta om en omställning av arbetskraft till nya områden, äldre, svårplacerade till andra sysselsättningar osv.

I sitt svar understryker socialministern de synpunkter riksdagsman Jonsson framfört. Ytterligare plock i arbetsförmedlingssiffrorna

visar att antalet arbetssökande vid arbetsvårdsexpeditionerna under de senaste fem åren ökat från 22.000 till 25.000, men att antalet tillsatta platser minskat från 10.000 till 9.000 eller med ca 10 proc. Man har sökt överbrygga klyftan mellan antalet sökande och antalet tillsatta platser bl. a. genom en intensifierad utbildningsverksamhet, säger statsrådet Nilsson. I fortsättningen nämnes också, att s. k. näringshjälp — hjälp till partiellt arbetsföra att starta självständig verksamhet — under 1958 lämnats i drygt 300 fall. Under 1958 var närmare 1.100 personer sysselsatta i arkivarbete eller musikerhjälp. Erfarenhetsmässigt kan man räkna med att 60 à 70 procent av dessa är att beteckna som partiellt arbetsföra. Även vanliga beredskapsarbeten har i viss utsträckning tagits i anspråk för partiellt arbetsföra.

Med denna redovisning som bakgrund övergår statsrådet Nilsson till de svårare punkterna — vad som brister och vilka ytterligare åtgärder som planeras. Visserligen har olika anordningar för arbetsträning och skyddad sysselsättning utökats på sista tiden — inom den s. k. skyddade verksamheten sysselsätts f. n. totalt över 3.000 personer — men det räcker inte. Behov av ytterligare utbyggnad föreligger. Inom arbetsmarknadsstyrelsen är man nu i full gång med att pröva förutsättningarna för en betydande utbyggnad av den skyddade verksamheten. Verksamheten för bekäm-

pande av arbetslösheten har i ökad omfattning kommit att avse åtgärder även för partiellt arbetsföra; exempelvis ifråga om yrkesutbildning har arbetsmarknadsstyrelsen alltmera frångått särskiljande av partiellt arbetsföra från de arbetslösa i övrigt. De partiellt arbetsföra har alltså numera kommit att i huvudsak jämföras med andra arbetslösa, konstaterar socialministern.

Till socialministerns förtjänst må framhållas, att han i stor utsträckning uppehöll sig vid konkreta saksfrågor — han hemföll inte åt alltför undanligande formuleringar — och man har anledning att vänta sig ras-kare åtgärder efter detta besked. Framförallt gäller det nu att få en ordentlig uppfattning om restklientelet på arbetsvårdsexpeditionerna. Vi har en känsla av att arbetsvårdstjänstemännen — hur villiga de än är att åstadkomma något — har varit en smula rädda för "de överblivna" i sina register. Man kan lätt förstå också deras situation — man har hittills inte haft mycket att bjuda åt dessa kvarblivna; främst då de svårast handikappade. Med de ökade resurser som nu bebådas — bättre möjligheter bl. a. för skyddad verksamhet för svårare handikappade — får vi utgå från att en ordentlig inventering av restklientelet förutsättningar till arbete och egen försörjning kommer till stånd snarast möjligt.

Sixten Hammarberg

Sjukförsäkringen mjukas upp

— gäller vid arbetsvård och resor

I avvaktan på en allmän och mera omfattande översyn av sjukförsäkringslagen har socialministern framlagt förslag till en del ändringar som anses så nödvändiga, att de bör genomföras utan ytterligare dröjsmål.

Socialministern föreslår att sjukpenningförsäkringen skall vara vilande medan en försäkrad undergår arbetsprövning och yrkesutbildning. Detta innebär att den försäkrade inte får placeras i lägre sjukpenningklass under tiden för sådan arbetsvård och att sjukpenning inte skall utgå under samma tid.

Ersättning för övernattning

Vidare föreslås att ersättning skall kunna utgå för övernattningskostnader. Vidare bör den som följer en sjuk till läkare eller sjukhus i vissa fall kunna få ersättning inte endast som nu för resekostnad utan även för inkomstförlust, nämligen när den försäkrade drabbats av svårare olycksfall eller blivit allvarligt sjuk på avsides belägen arbetsplats eller under därmed jämförbara förhållanden. Ersättningen för dag skall dock maximeras till vad som motsvarar högsta sjukpenningen, dvs. 20 kr.

De föreslagna nya reglerna innebär att det rörliga karensbeloppet slopas och ersätts med ett för skilda slags resor enhetligt fast karensbelopp över vilket sjukförsäkringen betalar resekostnaden i dess helhet. Det enhetliga karensbeloppet föreslås till i regel 4 kr. För resor i de tre största städerna anses det dock motiverat att bestämma karensbe-

P. A. - Pressen

Öppnar man ett fönster för debatt blir det i regel fråga om vindpustar utifrån. Fönsteröppnaren kan med andra ord råka i blåsväder. Sådant tillhör riksmomentet i debattörsyrket. Vi syftar här på Roland Ekströms artikel i Status' majnummer. I artikeln behandlades utvecklingen inom tidningspressen; att olika stimulus, radio, TV, film, teater och andra kulturyttringar stjälar massor av tid från tidningsläsningen. En vanlig genomsnittsmänniska får inte mycket tid över för alla de tidningar och tidskrifter som finns. Ekström anser det ofrånkomligt att vi måste koncentrera oss på ett färre antal tidskrifter och bredare innehållsbas — det vore något också för de partiellt arbetsföra att tänka på. Vi skall

loppet till 5 kr. Resa som företas till läkare och som därifrån omedelbart efter remiss av läkaren fortsätts till sjukvårdsinrättning skall anses som en enda sammanhängande resa.

Vid tidpunkten för detta nummers pressläggning hade riksdagen ännu inte tagit ställning till ändringsförslagen, men de nya bestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1960.

Ni har väl prenumererat
på STATUS?

inte längre fördjupa oss i dessa intressanta frågor — artikeln bör läsas i dess helhet — men eftersom vi också kommit med på ett hörn i denna akademiskt upphöjda debatt, kan det vara skäl att stanna inför några frågeställningar, som vållat oro på en del håll. I artikeln nämnes, att Status' "breda bevakning av olika samhällsfrågor" säkert är det bästa sättet att ge tidskriftsinformation. Denna och andra formuleringar har på visst håll tolkats som att vi skulle vara "den enda riktiga tidskriften". — För vår del vill vi framhålla, att om debattörens åsikter i viss mån koncentreras till Status' innehåll och allmänna uppläggning, så är det under inga förhållanden fråga om att vi underkänner de andras tidskriftsinformation. Det har säkert inte artikelskrivaren menat. De organisationer, som samverkar i Rikskommittén för partiellt arbetsföra har, så vitt vi kunnat finna, vårdat sig om ett gott innehåll i sina tidningar. Att resurserna ofta inte räckt till är väl förklarligt. Modern tidningspress kräver mycket stora kostnader. Trots detta tror vi att även vi måste försöka hålla oss jour med den allmänna utvecklingen. Det finns säkert större intresse för de handikappades problem nu än tidigare — det ställer större krav på oss. Lämna vi det akademiska planet och ser på våra praktiska möjligheter så får vi väl försöka att "lappa ihop" våra tidningar så gott vi kan. Att vi nu råkat komma med på ett hörn i de stora facktidningarnas debatt på högsta nivå bör ingalunda avskräcka oss.

Status RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: **Einar Hiller**
Redaktör: **Sixten Hammarberg**
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonsspriser: Omslagets sista sida 500:—
 $\frac{1}{2}$ -sida 400:— $\frac{1}{2}$ -sida 225:—
 $\frac{1}{4}$ -sida 125:— $\frac{1}{8}$ -sida 65:—

Småannonser: 58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

Skomakarmästarnas sociala ambition	6
Idrotten — ett läkemedel för handikappade	10
Sysselsättningsterapi i Österrike ..	12
Visdoms samlande	18
Bildkröss	22

OMSLAGSBILD: Sommarflicka
Foto: Magnus Johnson, Linköping

Att lära känna sin egen kropp och dess funktioner är alltför undanskymda detaljer i skolundervisningen framhåller *lasarettsläkare B. Söderling* i en artikel i *Socialmedicinsk tidskrift*. Det gäller att levandegöra i stället för att teoretisera. Om man visar skillnader mellan sjukt och friskt och anknyter till dagliga och välkända funktioner inom den egna kroppen bör undervisningen kunna fängsla.

Lika väl som man får kunskaper om huden att leva genom att studera en kvissla och ett litet sår i huden med förstoringsglas, jämförande dessa partier med de normala, lika väl blir de i och för sig tråkiga benbitarna i vår kropp levande genom att börja med röntgenbilder över normala ben och på olika sätt bräckta eller brutna ben. Olika läkningsstadier åskådliggör hur ben bildas. Svårigheterna att behärska ledgångarna och balansera alla dess kul- och spiralleder kan fint åskådliggöras genom film av en 1-åring, som tar sina första och staplande steg.

Infektionssjukdomarna är ett stort och viktigt område som genast får ett konkret innehåll i en film, där man får leva med bakterierna i deras liv och rörelser såsom t.ex. Pfizer framställt infektionsangreppet och kroppsförsvaret i strålande filmer. (Kanske man samtidigt kunde passa på att informera eleverna om det felaktiga begreppet "förkylning").

Skolan bör lägga grunden till en god medicinsk allmänbildning. Om så blir fallet kan sjuka och handikappade människor vänta sig bättre förståelse från sin omgivning. Det behöver inte bli så märkvärdigt att träffa på de s.k. partiellt arbetsföra på arbetsplatserna. Ja, man kan gott komplettera med synpunkter på deras egna möjligheter — utöver de rent biologiska sammanhangen — gärna med hjälp av exempelvis filmer och bildband. Det gällde alltså undervisningen i skolorna, men den kan utsträckas till att omfatta även de vuxna. Med sikt på de senares kunskaper i medicinska frågor kan man citera vad en annan läkare, *Folke Ludin*, berör i *Svenska Läkartidningen*. Under rubriken "Läkaren och televisionen" diskuterar doktor Ludin möjligheterna att behandla medicin i populär form. Ja, man kan nog fråga sig hur mycket "de vanliga

människorna" begriper av en vanlig framställning av en medicinsk fackman om nukleologi, mitokondriologi eller kromosomiatrik. I något tillspetsad form har sagts att

"svensken vet tio gånger så mycket om sin bil som om sin egen kropp"

Något överdrift ligger kanske i formuleringen, men det är väl tydligt att det brister i framställningskonsten hos dem som skall ge oss kunskaperna (då får vi nog bättre informationer om bilarna!) om vår bräckliga stofthydda. Doktor Ludin ifrågasätter även värdet av populärmedicin ur hälsosynpunkt sett:

Det är inte alldeles säkert, att man blir friskare, ju mera medicinskt vetande man proppar i sig. Vore det fallet,

PRESS | eko

skulle läkarna företräda den sundaste samhällsgruppen, och professorerna i medicin skulle utgöra ett rendestillat av hälsa och jordisk lycka. Att så inte är förhållandet, visste måhända redan den gamle riksföreståndaren Karl (alltså icke Dag) Knutson. Inte heller är det sagt, att det alltid är lättare att sköta en som är insatt i medicinska ting än en igno-

rant. För att åter hämta exempel från egna led: var och en vet, hur föga avundsvärt det är att sköta kolleger eller kollegers anhöriga.

Nu får man väl — som artikel-författaren säger — ansluta till vad *Henrik Kellgren* skrev: "Halv kunskap är farligare än okunnighet, skymning värre än mörker." Radio- och TV-programmen visar ett ökat intresse för begriplig medicinsk framställningskonst.

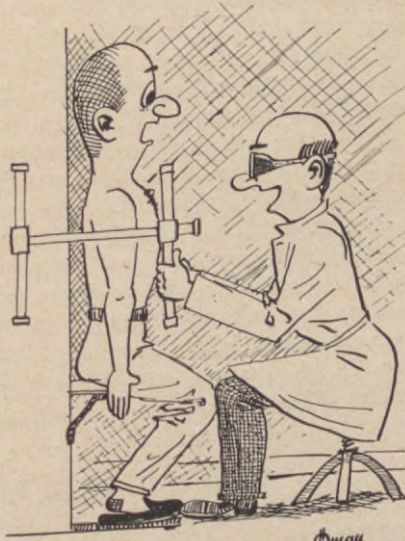
Vi kan alltså inte stanna upp halvvägs, än mindre vända på den inslagna vägen. Vi måste i stället länka den populärmedicinska upplysningen i sunda banor, ge den en sådan form, att den begrips av folk och inte sätter griller i huvudet på dem. Vi kan inte hoppa över hela gymnasiets biologi, fysik och kemi och alla kandidat- och licentiatämnena för att strö medicinska hot news, avpassade för Schola postgraduata. Först och främst måste vi tillfredsställa människans naturliga och fullt begripliga rätt att lära känna sin egen kropps byggnad och sätt att fungera. Tiden är mogen för det nu.

Alltför "blodiga" TV-program bör undvikas

Mycket tyder nu på att de naturvetenskapliga ämnena — däribland medicinen — kommer att få en vidgad sektor inom TV. Artikel-författaren anknyter här till det berömda programmet "om den stressade katten", som väckte TV-tittarnas intresse för mera medicin i samma stil:

Att man önskade just programmet om den stressade katten i repris var särskilt glädjande. Det visar, att man alls inte behöver tillgripa blodiga hjärnoperationer för att fånga publikens intresse. Att vår utomordentlige radiodoktor fått en av veckans bästa sändningstider visar också, att han lyckats vinna lyssnarnas öron utan att fria till deras sensationslystnad. Televisionen bör vara det nästan perfekta instrumentet för folkbildningen, vilket bl. a. *Walt Disney* tycks ha insett. Den som sett dennes film om atomen förstår också, att han är på rätt linje. Educational television är den outröttlige läraren, som kommer hem till eleven i dennes egen miljö och meddelar privatundervisning. Den låter oss närskåda myrornas liv i stacken, cellens byggnad, äggets delning, hjärtats arbete och stressade kattors alkoholhunger.

MISSFÖRSTÅND

- Det ser ut som "pleurit".
- Nej, doktorn — vatten, jag är ju nykterist!

Skomakarmästarnas sociala ambition

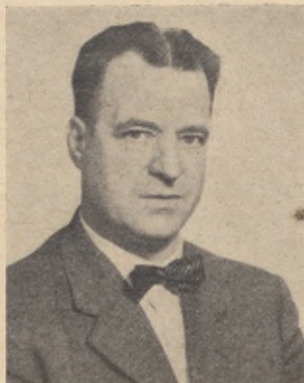
I Skomakarmästarförbundets facktidsskrift "Svensk skotidnings" marsnummer 1959, finner man en artikel på ledarplats, betitlad "Social ambition". Artikeln visar en så beklämmande brist på social ambition, att den ej kan få stå oemotsagd.

Författaren till artikeln vänder sig mot de arbetsvårdande organen, som låter omskola ryggskadade, f. d. tbc-sjuka och neurosfall till skomakare, särskilt när de uppnått medelåldern, han nämner 40—47 och 58 år. Han ställer frågan om det är god ekonomi att bekosta yrkesutbildning på ett så åldrat och handikappat klientel. Författaren anser det vara "makabert" att utbilda en f. d. tbc-sjuk till skomakare liksom han anser det olyckligt med omskolning av nervösa och ryggskadade. "Det får vara slut med att lämpa över katastroffall på yrkesutbildningen i akt och mening att man tror att de skall försörja sig", säger skribenten hotfullt, och anser att man "för all del med milda medel, försöker tvinga dem (de handikappade) till egen försörjning". Artikeln slutar med följande tirad: "Den sociala ambitionen kan sättas in där den verkligen behövs, eller tror socialpedagogerna (sic) att de utgör någon sorts allvishet vid bedömandet av arbetsmarknadsfrågor. I så fall måste den uppfattningen revideras."

◇

De arbetsvårdande åtgärderna i vårt land går ut på att söka återanpassa handikappade människor i arbete och självförsörjning. Detta mål är inte alls enbart myndigheternas syn på saken, utan omfattas utan förbehåll även av de handikappade själva, liksom av deras organisationer. Det är således ej frågan om att ens "med milda medel söka tvinga någon till egen försörjning". Det är, lyckligtvis, så att övervägande antalet människor vill återinträda i självförsörjande förvärvsarbete efter genomgången sjukdom, eller om man ådragit sig ett lyte.

Tusentals människor har utbildats och omskolats under årens lopp, för att sedan fullgöra en produktiv insats i näringslivet. Skribenten tycks tro att man just till skomakaryrket "lämpat över katastroffall för yrkesutbildning". En statistik omfattande omskolningsfall för militärskadade utvisar att av 1.613 utbildade, endast 69

Kurator Charles Andersson

gått till skomakaryrket, medan t. ex. 260 blivit mekaniker, 71 bilmekaniker, 34 svetsare, 188 kontorister, 161 radioreparatörer osv. Inom praktiskt taget alla yrken inom näringslivet har utbildningar av handikappade ägt rum. Varför skulle just skomakaryrket undantagas? Självfallet finnes det bland s. k. partiellt arbetsföra människor många som har förutsättningar även som skomakare.

Enbart "socialpedagogi" gör inte en ansvars-kännande tjänsteman kapabel att bedöma vederbörandes fysiska och psykiska förutsättningar för ett visst yrke, säger artikelförfattaren. Om skribenten med den nyfunna titeln "socialpedagog" avser arbetsvårdstjänstemän som handlägger arbetsvårdsfrågor, så kan väl till detta sägas att varje ansökan om arbetsvård måste åtföljas av ett detaljerat läkarutlåtande, och att samråd i varje särskilt fall sker mellan läkare, kuratorer, arbetsvårdstjänsteman och sökanden själv. Vanligen också med yrkesrådgivare och — efter arbetsträning och arbetsprövning — med träningsverkstädernas föreståndare. Skribenten är själv medveten om att ärendena även remitteras till yrkesorganisationerna, vilket, som han säger, sker "än till den ena organisationen, än till den andra".

◇

I artikeln ifrågasättes om det är förenligt med god ekonomi att kosta yrkesutbildning på ett så åldrigt och handikappat klientel. Låt oss se något på artikeln exempel, en tbc-skadad 40-årig man. Till pensionsåldern har denne man

27 år. Antag att han åtnjuter invalidpension med bostadstillägg under dessa år, mycket lågt räknat 3.000 kr/år = 81.000 kr. Därtill kommer den skatt vederbörande kommer att inbetala efter genomförd omskolning och i förvärvsarbete, förslagsvis 1.000 kr/år = 27.000 kr. Betydligt över 100.000 kr skulle samhället sakna när "bokslutet" gjordes för denna individ. Den förhållandevis låga summa som omskolningen kostat blir således förräntade väl. Det är i själva verket en lysande affär för samhället, bortsett från vad det humanitärt betyder för individen att få bli närande i stället för tärande samhällsmedlem. Dessa självklara saker borde inte ens få ifrågasättas.

Artikelförfattaren synes helt sakna förståelse för detta slag av samhällsgagnande verksamhet. Vad kan det finnas för "makabert" i att få en f. d. tbc-sjuk att lära skomakeri?

◇

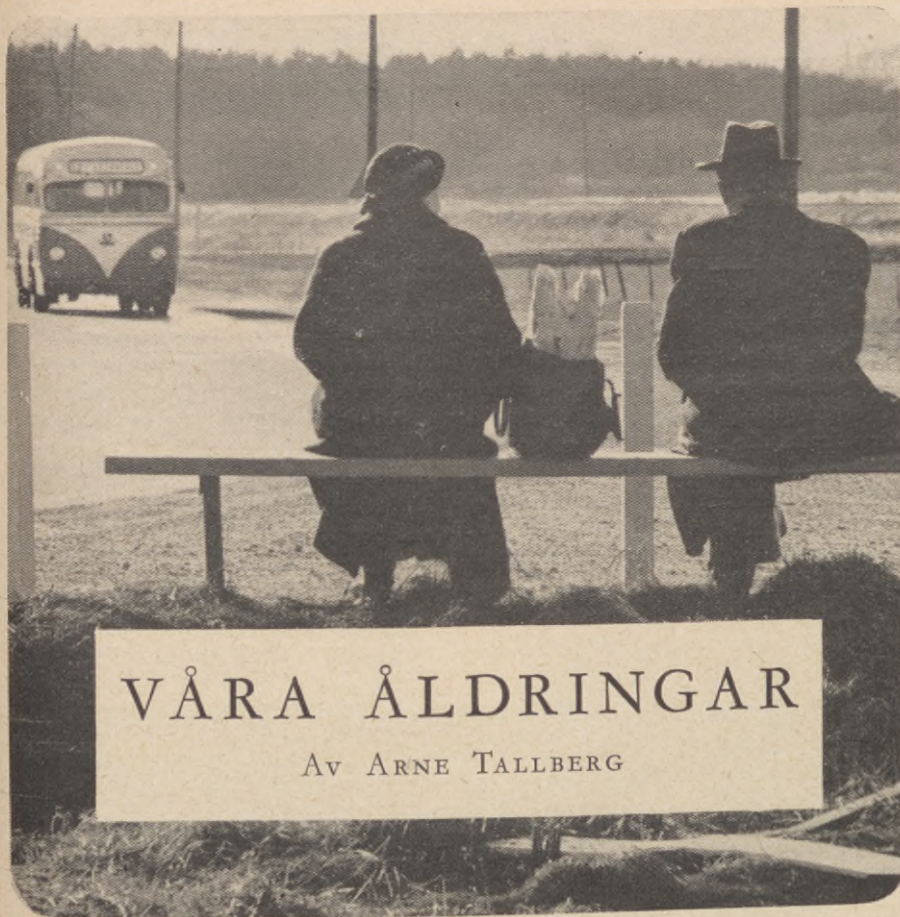
Lyckligtvis har det svenska näringslivet visat ett helt annat intresse för dessa frågor, och medverkar också med otaliga arbetsplaceringar av partiellt arbetsföra. Skulle så ej vara fallet — utan varje individ som råkat ut för sjukdom och olycksfallsskador tvingades bli pensionärer och socialvårdsfall — då bleve skattebördorna outhärdliga, även för skomakarmästarna. Vi vet dock att skribentens åsikter ej delas av en hel del skomakarmästare, som i många fall hjälpt till med placering av handikappade.

Det är närmast skandalöst att ett officiellt organ för en så ansedd förening som Sveriges skomakarmästare kan tillåtas att på framträdande plats publicera en dylik artikel. Skrivaren synes vilja att alla yrkesutbildningsfall skall remitteras till yrkesorganisationen. Med en så uttalad negativism som framgår i artikeln synes ett dylikt samarbete ej ha stora utsikter att bära frukt.

Charles Andersson

Schacklösning

Lösningen till K. Bayers schackproblem (Matt i 5 drag): 1. Sf4!, e×f4. (På K×e4 följer 2. Tc4 matt.) 2. Kf5, f3. 3. Kf6, K×e4. 4. Td1, Kf4. 5. Td4 matt.

VÅRA ÄLDRINGAR

AV ARNE TALLBERG

GERONTOLOGI och GERIATRIK: Två nya medicinska vetenskapsgrenar av största betydelse för dagens och morgondagens samhälle

Det är inte så underligt att pensionsfrågan blivit den kanske största politiska frågan i vårt land på långliga tider. Det är inte bara en fråga för yrkespolitiker, det är en fråga som intimt berör flertalet svenskar, inte på lång sikt någon gång i nästa årtusende utan inom en mycket snar framtid. Svenska folket är nämligen på god väg att bli ett folk av pensionärer, en utveckling som pågår i allt snabbare takt!

1940 fanns det i det här landet 610 000 personer i åldern över 65 år. För närvarande utgör de något över 800 000 och för 1980 bereder oss statistikerna redan på inte mindre än 1 075 000 medborgare i åldern 65 år och däröver. När den dagen randas kommer ungefär var sjunde svensk att vara pensionär eller folkpensionär!

Det är åtskilliga faktorer som har fört fram till den väldiga ansvällning av de äldre åldersgrupperna inom vår befolkning som vi för närvarande upplever. För det första har medellivslängden stigit från 53 år 1900 till praktiskt taget 70 år nu. För det andra har dödligheten bland de vuxna i vårt land under de senaste hundra åren sjunkit från 45 per tusen av befolkningen till ca 8 per tusen. För det tredje slutligen har födelsetalet

nedgått från ca 26 promille vid senaste sekelskiftet till 16 promille enligt dagens notering. Det är ju utan vidare klart att just dessa tre nu nämnda faktorer måste leda till att vi för närvarande har så att säga ett överflöd på medelålders och äldre medborgare medan nyrekryteringen nerifrån på åldersskalan släpar efter. De äldre årsgrupperna har som man säger blivit överrepresenterade i dagens samhälle och proportionen mellan produktiva och icke produktiva befolkningsgrupper har snedvridits.

Därför är vi eller kommer mycket snart att vara i den situationen, att även den till åren komne blir en kraft att räkna med i det stora folkhemmet, inte bara något förbrukat som obönhörligt skjuts åt sidan vid en viss levnadsålder. Därigenom får då också självfallet den "överriges" andliga och kroppsliga spänst och kondition en ännu större betydelse såväl för individen som för samhället än den måthända tillmäts just i dag.

I samma mån som åldersproblemen inte bara i vårt land utan också i övriga industriländer har ökat i aktualitet, har utvecklingen bidragit till att under de båda sista decennierna föra fram två helt

nya medicinska vetenskapsgrenar av största betydelse för dagens och morgondagens samhälle. Det är *gerontologin*, studiet av de biologiska processer som ligger bakom det *normala* åldrandet, och *geriatriken* eller läran om de sjukdomstillstånd och skador som speciellt drabbar den åldrande organismen och vilka framkallas av eller kan sättas i samband med åldersförändringar i celler, vävnader och organ.

Båda orden är bildade med utgångspunkt från det grekiska ordet *ge'ron* som betyder åldring. Om man tänker på de åldersgrupper det gäller, blir geriatriken den logiska motpolen till pediatriken, läran om barnsjukdomarna. Men det är mycket betecknande för utvecklingen och intresseförskjutningen att medan begreppet pediatrik och vad det omfattar skapades och avgränsades redan under mitten av 1700-talet, är geriatriken och hela ämnesområdet ålderssjukdomar ett senkommet barn av vår egen tid.

Ännu måste geriatriken och gerontologin betecknas som mycket unga vetenskaper, oerhört mycket återstår ännu att reda upp och klara ut på dessa områden, men man behöver inte ett ögonblick tvivla på att de närmaste åren kommer att ge rika frukter beträffande åldringarnas medicinska problem. Man kan bara peka på två stora och ännu inte tillfredsställda utredda, ständigt lika aktuella problem: det höga blodtrycket och åderförkalkningen.

I och med tillkomsten av dessa båda nya vetenskapsgrenar håller vi på att få en ny grupp av specialister som vill söka lära oss hur vi skall mildra årens tryck, hur vi på bästa sätt skall förbereda oss för och utvinna det mesta möjliga av vår återstående livstid.

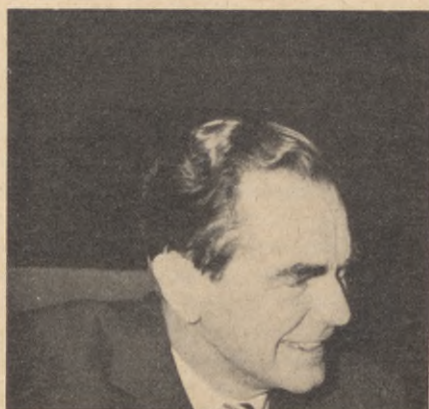
Gerontologerna har själva formulerat sin målsättning på detta sätt: "För oss gäller det inte i första hand att få folk att bli så gamla som det över huvud taget är möjligt utan att försöka hjälpa dem att bli och förbli så pigga och krya som det är möjligt med hänsyn till deras ålder. Vi vill också försöka lära dem hur de skall utvinna för sig själva och för andra det mesta möjliga i fråga om behållning och prestationer under de återstående åren."

Och i dessa strävanden sammanfaller såväl den till åren komnes som samhällets intressen. Ju längre en person kan arbeta, utträtta något och reda sig själv, desto bättre är det ur samhällets synpunkt. Ser man till den gamles egna intressen är det för honom stimulerande och av utomordentlig betydelse att kunna prestera något, att känna sig nyttig och åtminstone någorlunda oberoende av omgivningens omsorger.

Forts. å sid. 11

Besök hos rektor för blinda

Vi sitter hos rektorn vid skolan för vuxna synskadade män. Den ligger i Kristinehamn, är drygt 75 år gammal, men har moderniserats på sista tiden. Medan vårt studiebesök varar hörs då och då en försynt knackning på dörren. Inte vet den som står därute att rektorn nu är upptagen — och inte bryr sig rektorn heller om att mota bort någon. Även om det rör sig om en sak, som inte är så nödvändig eller brådskande. — "Det finns naturligtvis en bestämd mottagningstid också för

Rektor Rudolph Tegström

en rektor här", säger rektor Rudolph Tegström, "men jag håller inte så strängt på den. Kommer någon på annan tid, behöver man inte känna sig ovälkommen." Man förstår dessa synpunkter så innerligt väl. Ett gott handlag med människor är grunden för skolans syfte, att ge undervisning för dem, som drabbats av synskador. Ett första steg i undervisningen är, att den blinde får lära sig acceptera sin situation. Man måste lära sig en ny teknik att ta sig fram i tillvaron. Här och var i Kristinehamn möter man små grupper av blinda män, som orientera sig på gator och vägar, lär sig att hitta rätt; till postkontor, järnvägsstation, till affärer osv. Denna orientering i tillvaron är mycket viktig för den blinde, då han lämnar skolan och kommer ut i livet igen. Han har fått de första grunderna i sin nya teknik. Men skolan bedriver därutöver undervisning i blindskrift, läsning, maskinstrivning, metallarbete, korgmakeri och mycket annat. I ett rum hörs pianoklink. Undervisning i pianostämning ges

Fransk husmor ogillar kollektiv tvättstuga — men älskar långa promenader

I Sverige provas vi rätt ofta med sociologiska frågeformulär av olika slag. Fransmännen är heller inte främmande för denna sorts prövningar i statistik och frågeteknik. För inte så länge sedan fick de franska husmödrarna känna på frågvisheten; ett formulär på vilket de bl. a. skulle redovisa sina "krav" — förlåt — det kanske heter önskemål på franska! Så fick man då veta, att den franska kvinnan gärna springer till handlarn flera gånger om dagen, att hon ogillar kollek-

tiva anordningar såsom tvättstugor och liknande, men älskar att hälsa på släkt och vänner. Alldeles på sidan om undersökningen vet vi ju genom skolböckerna att den franska kvinnan kan konsten att hushålla med slantarna, gärna gör fina kläder av omoderna plagg, gör sig snygg och proper med enkla medel. Så fick vi slutligen veta, att hon tycker om långa promenader. Det bör ju vara av visst intresse för svenska turister med planer på en parisresa i sommar.

På promenad i Paris — kärt nöje enligt franska sociologer.

också i Kristinehamn. — "Skolan är överbelagd f. n.", berättar rektor Tegström. "Normalt tar vi mot omkring 35 elever — nu har vi det dubbla. Väntetiden kan i vissa fall uppgå till 1 à 2 år." Under besöket märker vi, att rektor Tegström har många trådar att hålla ihop; telefonpåringningar och praktiska göromål kräver

hans tid med jämna intervaller. När vi till slut samlar ihop oss till en liten pratstund på rektorsexpeditionen — efter rundvandringen — får vi veta att en stor del kontorsgöromål också hör till. En deltidanställd kontorshjälp har beviljats rektorn — nog tycker vi att han är väl värd en heltidsanställd sådan.

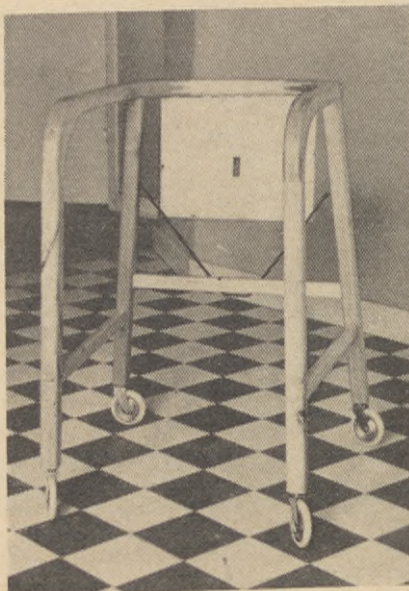
Elev — inte klient
säger praktisk socialvårdare

Tekniska hjälpmedel underlättar hemarbetet
åt handikappade husmödrar

Yrkeslärare Nils Runemark

På resa i Värmland tittar Status' medarbetare på arbetsträningsinstitutet i Färjestad. Anläggningen sysselsätter drygt 30-talet personer, som behöver arbetsträning och skyddad sysselsättning. En buss cirklar omkring i Karlstads utkanter ett tag, innan vi kommer fram till byggnaderna, som egentligen tillhör ett bryggeri. Nu disponerar landstinget lokalerna. Här finns nu möjligheter till arbetsträning och skyddad sysselsättning. Föreståndaren, yrkeslärare Nils Runemark, visar oss omkring. Vi får ta del av en skala tillverkningsobjekt i snickeri, metall, plast osv. Det är inget tvivel om att här bedrivs produktion av nyttoartiklar i med hänsyn till omständigheterna betydande utsträckning. De som tvivlar på att handikappade personer — i många fall med svåra arbetshinder — verkligen kan åstadkomma nyttigt arbete borde vallas omkring på en sån här arbetsplats. Träffar man dessutom en person med Runemarks syn på de handikappade, är upplevelsen dubbelt intressant. Nu har Runemark utöver den vanliga arbetsrutinen för anläggningen också en del personliga synpunkter på sitt arbete. — "Varför ska man envisas med att tala om 'klienter' i det här sammanhanget?", säger han. "Jag kallar dem som är här för elever, det är ju i alla fall fråga om en form av undervisning, även om man vill hålla gränsdragningen mellan vår verksamhet och

Gångstol för rörelsehindrad
med fällbar skiva

Att få fram lämpliga tekniska hjälpmedel åt handikappade husmödrar är en ständigt aktuell fråga. Vi vet väl alla att en husmor har tusentals sysslor, att hon har svårt att få tid för alla, men för den som därtill har en skada i rörelse- eller hållningsorgan måste det vara oändligt mycket svårare att hinna med. Vid ett besök på arbetsträningsinstitutet i Färjestad, vilket ligger utanför Karlstad, fick vi syn på en bra sak, en speciellt konstruerad gångstol med hjul och fällbar skiva. Med en sådan anordning kan en invaliderad människa förflytta sig ganska bra. Stolen ger gott stöd vid förflyttningen och på den uppfällbara skivan kan placeras olika saker, som en svårt handikappad inte gärna kan hålla i händerna. Man gläds åt dylika praktiska anordningar och hoppas på mera i samma stil. Vid Stock-

den egentliga yrkesutbildningen klar." För sin del vill Runemark gärna ha med lite mera teori tillsammans med de praktiska anordningarna kring maskiner och arbetsbord. För vår del önska vi att någon hänsyn togs till dessa synpunkter, då Värmlands landsting snart får ett nytt arbetsträningsinstitut med större resurser och ökat relevans.

holms nya arbetsträningsinstitut finns f. ö. ett särskilt träningskök med olika praktiska hjälpmedel, anordningar för att handikappade husmödrar ska kunna få lära sig att med hjälp av tekniska hjälpmedel underlätta arbetet i köket och hemmet. När man nu planerar nya träningsinstitut i olika delar av landet, är det viktigt att man inte glömmer bort de invaliderade kvinnorna och deras hemarbete.

Organisationerna

Förberedelserna för De lungsjukas riksförbunds kongress i Kalmar pågår för fullt då detta nummer presslägges. Kongressen, som också blir en jubileumskongress då förbundet i år fyller 20 år, hålles som bekant i Kalmar den 7—9 aug. Till kongressen kommer också generaldirektör Bertil Olsson i arbetsmarknadsstyrelsen. Han kommer att hålla föredrag om aktuella arbetsmarknadsfrågor.

Hörselfrämjandets riksförbund redovisar en glädjande aktivitet i samband med nyligen hållet sammanträde med förbundsstyrelsen. Lokalföreningarna visar att intresset för verksamheten är stor också ute i landet. Vid slutet av året fanns 50 lokalföreningar med sammanlagt 9.196 medlemmar. Riksförbundet har god kontakt med berörda instanser inom hörselvården, och hithörande frågor har även upptagits i uppmärksammade radioprogram under året.

De vanföras riksförbund kongressar i Uppsala den 30 maj—1 juni. Organisationen kan se tillbaka på en verksamhetstid på mer än 35 år. I Svensk Vanföretidskrift presenterar förbundsordföranden, riksdagsman Ingemund Bengtsson, en rad aktuella arbetsuppgifter, frågor vari organisationen tar aktiv del för att skapa bättre levnadsförhållanden för de vanföra.

Även De blindas förening samlas till ombudsmöte i början av juni. Föreningen firar i år sin 70-åriga tillvaro.

Idrotten

— ett läkemedel för
handikappade

Idrotten kan spela en viktig roll då det gäller att ge invaliderade människor en mera positiv syn på sina möjligheter och sin omvärld. Hittills har de nog inte anses lämpligt för svårt fysiskt skadade människor att idrotta. Under de senaste åren har emellertid en markant attitydförändring skett. Man har kommit till insikt om att en rätt bedriven idrottsverksamhet för dessa människor verkar stärkande såväl fysiskt som psykiskt. Idrotten har blivit ett led i rehabiliteringsverksamheten, om vilken Björn Carlsson berättar. Visste Ni exempelvis att landets första internationella tävlingar för handikappade idrottsmän hölls i december 1958 i Malmö?

Denne koncentrerade och tekniske bordtennisspelare deltog i Malmö-tävlingarna i december 1958

Trafikolyckornas antal visar en ständig stegring och vi står just nu inför den tid då olycksfallskurvan brukar få sin topp vid de lasarett, som ligger efter rikshuvudvägarna. I Sverige skadades 19.000 personer och dödades över 900 under 1958. Dessa siffror avskräcker, men är ingenting mot den statistik vi kan hämta från bilismens förlovade land, USA. Där var motsvarande siffror under 1956 2.000.000 resp. 42.000.

Den alltmera mekaniserade industrien vållar också årligen ett stort antal olyckshändelser, varvid personskador uppstår. F. n. finns mer än 300.000 invalider i landet, och det är en siffra som stegras år från år.

Omskolningen av denna grupp är en av samhällets angelägnaste uppgifter. Vi behöver deras arbetsinsats och de behöver en sysselsättning, som ger dem försörjning och samhörighet med sin miljö.

Ny gren inom medicinen

För att lösa de handikappades problem, har en helt ny gren inom medicinen uppstått. "Rehabiliteringsforskningen", som denna nya gren kallas, har utvecklats längst i USA.

Trots att någon egentlig forskning inte bedrivits mer än omkring femton år, har imponerande resultat frambringats. Framförallt var andra världskriget den pådrivande faktorn.

Under första världskriget 1914—1918 avled 8 % av de soldater, som nådde fram till fältsjukhusen. På grund av bättre behandlingsmetoder och tillkomsten av nya mediciner sjönk denna siffra under andra världskriget till 4 %. Skaran av fysiskt handikappade, som behövde hjälp med återinpassningen i ett mera normalt, fredligt samhälle var alltså betydligt större nu.

Tilltagande industrialisering och intensivare trafik är andra orsaker som gjort behoven av en särskild forskning och behandling på detta område aktuella.

En av de mera kända läkarna med rehabiliteringsforskning som specialitet är professor *Howard A. Rusk* vid New York University. Han har schematiserat rehabiliteringen, som börjar sedan skadan läkts och åtgärder vidtagits för att hindra dennas vidare utbredning, och angivit fyra behandlingsstadier.

- Återuppbyggnad av patientens kondition.
- Förbättring av den fysiska konditionen.
- Arbetsträning, som syftar till att ge patienten större självförtroende.
- Hjälp till patienten att finna sig tillrätta i normala sociala förhållanden.

Att genomföra ett sådant program är givetvis ett komplicerat arbete. Det fordrar samarbete mellan olika specialister på

flera områden som medicin, psykologi, sociologi och ekonomi. Experterna måste stå i intim kontakt med varandra och beslutar gemensamt med patienten vilka åtgärder som skall vidtas. Resultatet av denna behandlingsform är att människor, som med traditionell behandling skulle bli kroniska vårdfall istället klarar sig själva efter denna hjälp.

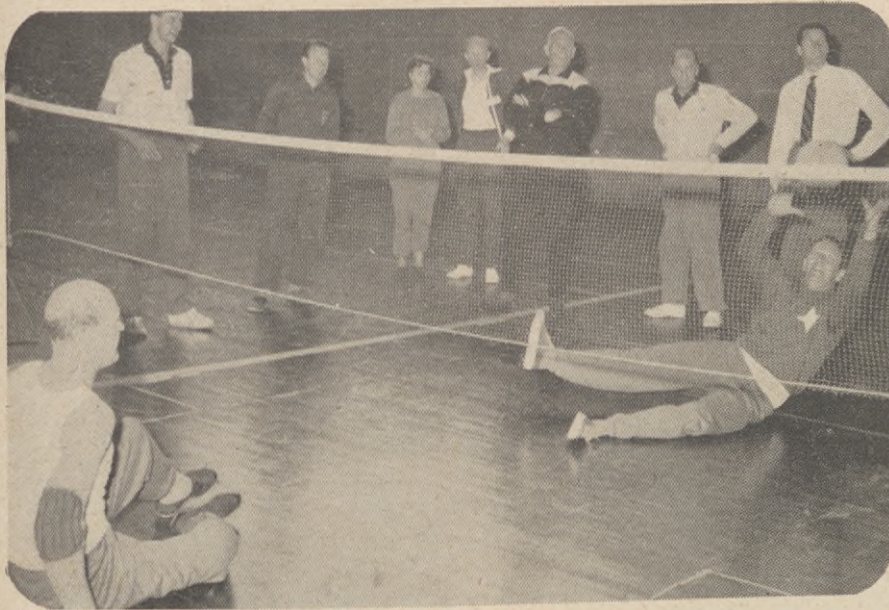
Vården är individuellt upplagd. Olika hjälpmedel "skräddarsys". Kostnaderna är också höga, men i betraktande av att det gäller människors framtid och fortsatta möjligheter till ett normalt liv, måste de anses väl värda att betala.

Problemet observerat i Sverige

Även i Sverige har denna fråga observerats. Bl. a. har idrottens organisationer haft ögonen öppna. *Allan Adolfsson*, försäkringsman med olycksfallsskador som specialitet och därjämte styrelsemedlem i Svenska Handbollsförbundet och Idrottsklubben Hellas, Stockholm, har undersökt idrottens betydelse för de båda första punkterna i prof. Rusk's schema.

1955 besökte han England och hade tillfälle att se tävlingar i korgboll, fäktning, spjutkastning och simning för handikappade. Det var inte mindre än 280 deltagare från 18 nationer, som ställde upp.

"Under tävlingarna påminde simstadion om Wembley Pool under de olympiska

"Luftboll" som demonstreras av de båda sittande spelarna ser enkelt ut, men är i själva verket ansträngande och ger en god bålgymnastik.

spelen i London 1948", säger hr Adolfsson. Hans åsikt är att en riktigt bedriven idrott kan bli till stor glädje för de handikappade.

Startskottet går...

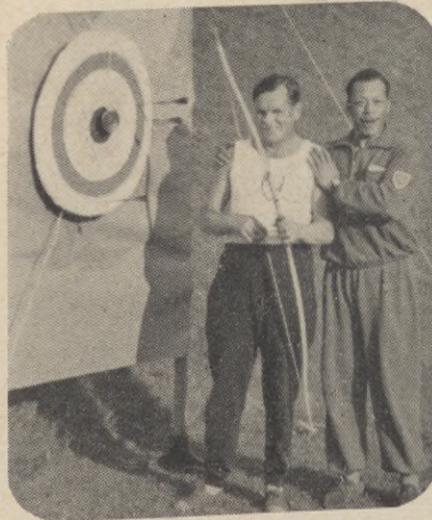
Det dröjde inte länge förrän de svenska planerna tog fastare former. En kommitté med representanter från idrottens huvudorganisationer samt ytterligare några intresserade bildades snabbt. I kommittén ingick bl. a. läkaren med, dr. Per Strömbeck och Handbollsförbundets styrelsemedlem Allan Adolfsson. Resultatet av kommittéarbetet blev att man rekommenderade en försöksverksamhet. Denna har nu bedrivits under de senaste två åren. Att föreslå en försöksverksamhet var ganska försiktigt, eftersom en motsvarande verksamhet samlat 26.000 deltagare i 300 klubbar i Tyskland.

"Ledaru utbildningen är självfallet viktig", säger kommitténs instruktör, Alf Nygren, "och som en av de första åtgärderna ordnade vi sommaren 1957 en ledarkurs på Bosön. I fjol sommar upprepades kursen i Sigtuna. Svenska deltagare var i fjol över till England och deltog i "Stoke-Mandeville-Olympiaden". (Stoke-Mandeville är ett av Englands största rehabiliteringssjukhus.) En trupp från Stockholm och Skåne var också nere i Berlin, som tävlingsdeltagare i somras.

— Än så länge lägger vi mindre an på tävlingar än på den rena motionen. Vi försöker få de handikappade att inse sina möjligheter till bättre fysik genom lämplig idrottsträning. Vi har hittills lyckats samla omkring 1.000 deltagare på ett trettio-tal platser till träning varje vecka.

— Vi väntar oss att en ökning skall ske, eftersom lokalproblem hittills hindrat oss på många platser.

— De första tävlingarna för handikappade med internationellt deltagande hölls f. ö. i dec. i fjol i Malmö, så nog kan man säga att det börjar lossna för oss", avslutar instruktör Nygren.

Vid den första instruktionskursen på Bosön deltog bl. a. franske mästaren som på bilden ses tillsammans med en blind bågskytte.

Tävlingar i Malmö

I december 1958 hölls som nämnts de första svenska tävlingarna för handikappade med internationellt deltagande. Det blev Malmö, som fick äran att bli plats för debuten. Tävlingsgrenarna var simning, bågskytte och bordtennis. Deltagarna kom från Berlin, Köpenhamn, Stockholm, Hälsingborg och Malmö.

■ VÅRA ÄLDNINGAR

Forts. fr. sid. 7

Det är en gammal iakttagelse att många människor mycket snabbt tacklar av såväl fysiskt som psykiska efter pensions-tagandet. Enligt gerontologerna spelar här den påtvingade sysslolösheten en synnerligen viktig roll.

Den logiska slutsatsen av detta är naturligtvis att man i sin ålders höst inte bör vara sysslös, om man vill bli i tillfälle att njuta frukterna av sina tidigare mödor. I det nuvarande läget har samhället å sin sida ett direkt intresse av att i lämpliga former utnyttja de äldres erfarenhet och återstående arbetskapacitet. Det heter visserligen att man skall vila på sin ålderdom, men detta är visst inte detsamma som att man skall vara helt överksam och sysslös. Enligt auktoriteterna på området är det just sysslolösheten, känslan av att vara onyttig och undanträngd parad med oförmågan att fylla tillvaron med ett produktivt innehåll som verkar snabbast nedbrytande och påskyndar åldersprocesserna och dödens annalkande.

Det är ganska naturligt att åldern på ett eller annat sätt tar ut sin rätt. Ingen begär att en gammal person skall kunna uträtta exakt samma *kvantitativa* arbete som i sin krafts dagar. Men han har sin erfarenhet, sin yrkeskunskap och den mognad som livet ger. Ingenting hindrar därför, att han ännu vid relativt hög ålder kan prestera ett arbete som *kvalitativt* är likvärdigt med vad han tidigare åstadkommit, låt vara kanske att arbetets omfattning blir mera begränsad och taktiken måhända litet långsammare.

Skall man kunna fylla de sena åren med ett i verklig mening positivt innehåll, är det ofrånkomligt att man i god tid planerar för och förbereder sig för den tiden på rätt sätt. Man kan inte lägga om hela sin livsföring från den ena dagen till den andra. I så fall utsätter man såväl kropp som själ för stora påfrestningar och vådor. Nej, det måste bli en successiv anpassning till nya förhållanden, en omställningstid under vilken man måste knyta de kontakter, börja odla de intressen och förbereda de sysslor, med vilka man tänker fylla de år som ännu återstår.

Det finns kanske all anledning att erinra om de ord som skaparen av de moderna olympiska spelen, Pierre de Coubertin, yttrade om idrotten: "Det viktigaste är inte att segra utan att kämpa väl".

Den satsen gäller oss alla, men kanske i särskilt hög grad för de människor, som fått sina fysiska resurser handikappade.

Björn Carlsson

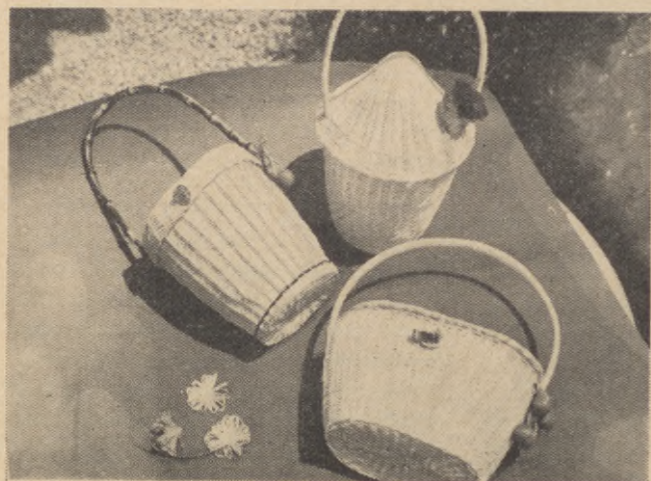
Sysselsättningsterapi

i

Österrike

Vi har erhållit många brev och hälsningar från utlandet på sista tiden. Några vänner i Österrike har skickat Status en "fotoberättelse" om sysselsättningsterapi — trevliga bilder med texter — som vi gärna vill låta våra läsare ta del av.

Någon timmes bilväg från Wien ligger i en skogrik trakt fyra större hus med tillhörande personalbostäder. Här får sedan omkring fyra år tillbaka nästan fyrahundra patienter vård, rekreation och sysselsättning. Anläggningen står under en regi, som i svensk översättning kan benämnas statens pensionsförsäkring för arbetande. Man har tidigare haft dåligt med rehabiliteringsanordningar i Österrike, men nu är man på god väg att avhjälpa denna brist. Våra vänner i Österrike håller mycket starkt på att sysselsättningen skall vara mångsidig och lustbetonad. Hobby och nytta skall varieras efter var och ens lust och fallenhet. Man söker få fram kunniga och uppslagsrika sysselsättningsledare och genom centrala inköp skaffas material för patienternas arbeten så billigt som möjligt. På bilderna ser vi några vackra prov på korgarbete. Patienterna, som ligger och arbetar, gör detta fullt frivilligt, och de står under betryggande medicinsk kontroll.

ARBETE

är

hälsa

Man fäster särskild vikt vid att bygga upp patientens fysiska och psykiska hälsa med arbete; arbete efter var och ens lust och fallenhet. På bilden till vänster ser vi först två konstnärliga damer, som modellera. Målning och teckning är också mycket omtyckt sysselsättning. Även språkurser är tillgängliga och flitigt utnyttjade.

Våra österrikiska vänner hyser inget som helst tvivel om att den relaterade verksamheten är av grundläggande betydelse för sjuka och invalidiserade människors sociala återanpassning. De är å andra sidan blygsamma och förklarar sig ha mycket att lära av andra länder — inte minst de skandinaviska länderna — som betraktas som förebilder för modern människovård.

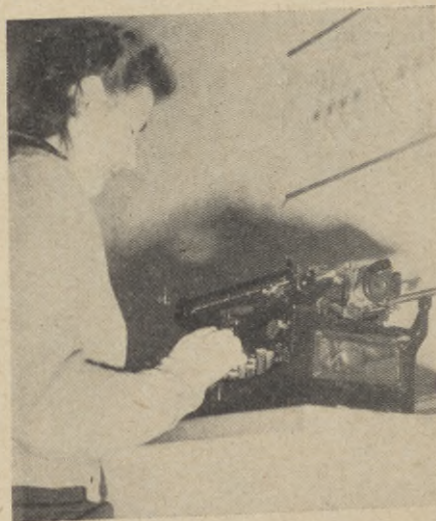
Glad österrikerka har dukat upp sitt arbetsbord på sängen

Det ädla väveriet är en internationell sysselsättning

Konstnärlig träsnidare i färd med ett vackert skeppsbygge — fast Österrike ligger väl inte så bra till för sjöfart!

Skrivmaskins- och stenografikurser är mycket uppskattade

SOMMAR I SVENSK GRAFIK

av

NILS-ERIC BJÖRSSON

Sommaren är här och vem vill inte instämma i skaldens ord: — O, stanna hos oss, du är så skön.

Över markerna breder den ut sin ljuvliga blomning, i städerna grönskar parker och andas sommarvind i lätta klänningstyger, i skärgårdens saltfriska värld öppnar sig blånande fjärdar med vita, svällande segel. Nog är den skön vår svenska sommar — men alltför kort.

I konsten är den dock evig, där kan vi möta den när som helst. I litteraturen, musiken, bildkonsten lever sommaren ett evigt liv, där kan vi alltid finna den. Otaliga är de konstnärer som sökt fånga något av den svenska sommarens väsen.

Vi ska här för en liten stund dröja vid sommaren inom den grafiska konsten, sommaren i nutida svensk grafik.

I Harald Sallbergs etsning "Sommardag vid Ridderholmskanalen" är det ett stycke storstadssommar vi möter. Sallberg är realist, kanske den mest konsekvente vi har inom grafiken, och en av hans främsta motivkretsar är Stockholmsskildringen. I ett par hundra arbeten har han med förälskelse skildrat sin stad och berättat om dess topografi och arkitektur. Genom att Stockholm är stadd i en stark omdaning har många av hans grafiska blad blivit kulturhistoriska dokument. Det skulle vara en grov uraktlåtenhet att inte nämna att Sallberg är professor vid

Forts. å sid. 17

Uno Stallarholm: BYN etsning

Stig Asberg: I HAVSBANDET etsning

Göran Brunius: SÄRRE etsning

Annie Bergman:
VITPLISTER träsnitt

Harald Sallberg: SOMMARDAG VID RIDDARHOLMSKANALEN

Balzac den flitige och Madame Hanska

Honoré de Balzac har fått äran att stå som den moderna romanens skapare, men det har hittills varit sparsamt med mera utförliga data om honom på svenska, dvs. om man bortser från standarduppgifter i olika litteraturhistoriska verk. Nu har Herman Kihlman lyckats tillägna sig en del uppgifter utöver de vanliga, och på så sätt har vi fått en utförligare Balzac-biografi. En bok, som säger lite mera om Balzac än att han skrev flitigt, hade jättekrafter, som tillät en ofantlig produktion av litterära alster, att han drack ett ofantligt antal koppar svart kaffe för att hålla sig vaken om nätterna och att han älskade den polska grevinnan Hanska. Denna något summariska redovisning ur de litteraturhistoriska verken har — som framhållits — nu drygats ut med lite mera forskning på ort och ställe. Herman Kihlman har studerat i Paris och haft förmånen att umgås i en litterär krets, där man sysslade med metodiska Balzac-studier.

Vem var han denne väldige kaffedrickare och skribent? Svaret ges i Kihlmans utmärkta bok. Honoré de Balzac föddes den 20 maj 1799 i det gamla landskapet Touraine. Fadern var också en mustig figur, pratsam och skrytsam, besatt av underliga idéer, särskilt tycks han ha varit besatt av problemet att förlänga livet, skrev små skrifter i skilda ämnen, bl. a. om vården av "unga övergivna flickor". Balzac den äldre tycks själv ha praktiserat sin lära genom att vid femtiotre års ålder gifta sig med en 18-årig flicka. Sonen sändes redan vid åtta års ålder i en berömd internatskola. Han skulle bli jurist. Men den unge Honoré drogs till litteraturen. Naturligtvis skulle han bli en riktig författare, en som skrev klassiskt, inte någon billig romanskrivare i den tidsenliga stilen. Publiken hade nämligen vid denna tid fått smak för romanen, men en romankonst av tvivelaktig art. Den publik, som nyss med fasa eller kanske förtjusning

Honoré Balzac var en man med enorma kraftresurser. Åtskilliga av hans böcker finns översatta till svenska.

bevittnat revolutionen krävde starka saker. Skräckscener, mord, hängningar eller halshuggningar; böcker i vilka lik mystiskt begrovs i underjordiska kammare hörde till de begärliga sakerna, sådant som folk ville läsa.

Balzac måste efter sitt misslyckande att skriva klassiskt motvilligt dra sig mot romanens cirkel. Han föredrog en lång tid att skriva anonymt, skrev billiga romaner medan han väntade på "solida saker", som skulle springa fram ur hans penna. Trots en väldig arbetsamhet och ganska hyggliga honorar blev det inga rikedomar, då den gode Balzac hade ett visst sinne för lyx. Han försökte bli bokförläggare, men det gick naturligtvis inte alls ihop med en kronisk benägenhet att alltid missköta sina affärer. Vid ett tillfälle företog Balzac en resa till Italien i avsikt att bli gruvägare och genom att själv skaffa sig ädla metaller reparera sin skamfilade ekonomi. Det gick nu inte. Äventyret slutade med ett brev till madame Hanska, ett

brev, som slutade med de vemodiga raderna: "Gråla inte för mycket på mig, ty man bör trösta de besegrade."

Det blev alltså Balzacs öde att skriva, skriva och åter skriva för att hålla sig flytande. Väl sjönk väl hans produktion ibland ned till bottenivå, men hans bättre romaner uppväger denna litterära misär. Sitt förhållande till madame Hanska lyckades han dock lappa ihop, trots att det såg hotande ut ibland. I känd fransk stil möter vi åtskilliga älskarinnor, särskilt en viss Sarah Lovell, "ofantligt skön", höll på att förstöra den grevliga förbindelsen. Då den polska grevinnan Hanska slutligen blev änka gifte hon sig efter någon tvekan med Balzac. Ett halvår efter bröllopet dog emellertid den sjuke och totalt sönderskrivne författaren, endast femtioett år gammal.

S. H.

Herman Kihlman: BALZAC, Tidens förlag, pris 14:50.

■ VISDOMS SAMLANDE

Forts. fr. sid. 19

uppsatserna. I "Hur bör en politiker vara klädd", "Slå dig i slang med väljarna", "Tigandets psykologi" och "Idealmått för pondus" lämnas ett otal värdefulla råd för den som verkligen vill bli en äkta politiker.

Med glödande kinder och lysande ögon insöp jag denna överväldigande flod av visdom. Äntligen förstod jag talet om de vises sten. Jag hade ju funnit den, möjligheten att göra guld. Nyckeln till förståelse av människans psyke och samlevnadens väsen låg i min hand. Raskt öppnade sig möjligheten att svinga sig från den ena suppleantplatsen till den andra, medan andra och fåkunnigare fåfängt sökte kunskap i svamlande vetenskapares böcker om betingade reflexer, traderade vanor och olika kulturmönster och förföllo till en förtvinande relativism.

Behöver jag omtala att det gått mig väl i händerna?

■ SOMMAR I SVENSK . . .

Forts. fr. mittuppslaget

Konstakademiens skola för grafisk konst, och en av de få som behärskar konststartens alla metoder.

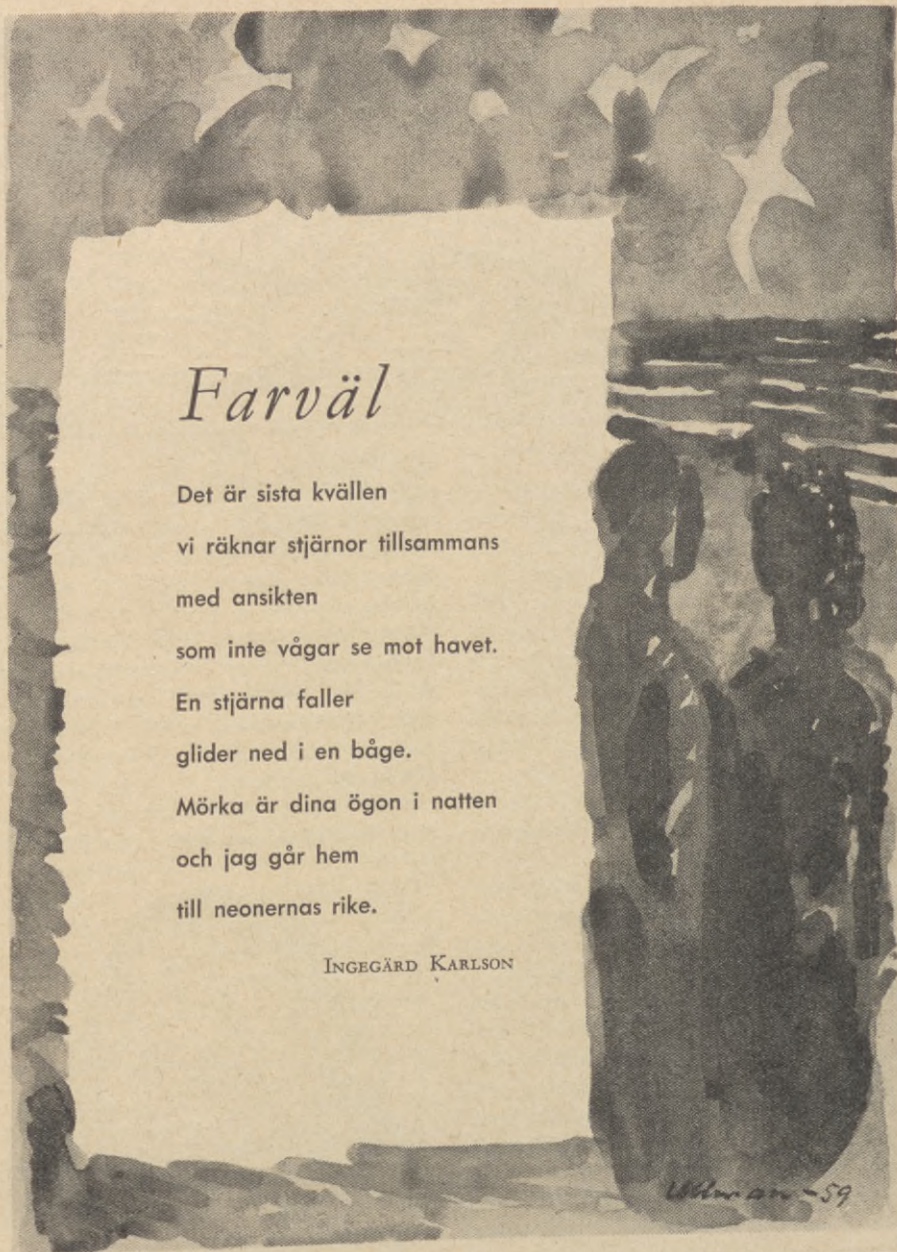
Vi kunde också ha framhållit Harald Sallbergs stora insatser inom den s. k. detaljrealismen, det vill säga en realism som hämtar motiv från växternas och insekternas värld. Bertil Bull Hedlund var föregångaren inom detta område. Men vi ska låta Stig Åberg stå som representant för denna detaljrealism. Med sin etsning "Från havsbandet" får han svara för flåkten från havet, för måsars skri och somardagens insektsliv. Stig Åberg är lyrikern inom den svenska grafiken; ingen har hans förmåga att skapa mjuk, lyrisk stämning åt sina blad. Han lyriska känsla bekräftas väl bäst av att han är en av våra finaste diktillustratörer.

Om landskapet låter vi Uno Stallarholm berätta; han är en av de allra finaste inom området. "Byn" heter hans bidrag och det är också en etsning. Den är mycket typisk för hans manér och visar ett stycke av generös sommar, en sektor av det landskap han håller så kärt. Men Uno Stallarholm är också en riktig folklivsskildrare; med must och humor och härlig fabuleringsförmåga berättar han gärna om gamla tider på landet.

Kan det blomma vackrare i grafiken än på Annie Bergmans marker? I träsnittet "Vitplister" lär hon oss att se hur vacker, hur dekorativ denna växt är. Det är många underbara saker som Annie Bergman gjort av blommotiv, hon är en intim konstnär som få. Hon deltog för någon tid sedan i Moskva i en utställning av svensk grafik och var en av de grafiker som intresserade mest.

Djurlivet hör i hög grad den svenska sommaren till. Göran Brunius etsning "Ekorre" är en mycket signifikativ exponent för Brunius' konst. Framför allt tar Brunius sina motiv ur fågellivet — han är en mycket kunnig ornitolog. Och när han samtidigt tekniskt sett är en av våra duktigaste grafiker kan resultatet oftast inte bli annat än utsökt, levande konst. Trots att det är fråga om stilleben; det vill säga konstnärens motiv är nästan aldrig fångade i aktion utan sedda från konservatorns pinne.

Grafiken är en intim och lågmäld konst; man brukar se den som besläktad med kammarmusiken. Intresset för den har breddats under de senaste åren, allt fler människor har insett att det inte är nödvändigt att pryda hemmet med oljemålningar, ett grafiskt konstverk kan ge lika stora skönhetsvärden och utgöra ett lika viktigt komplement till ett hems inredning.

Farväl

Det är sista kvällen
vi räknar stjärnor tillsammans
med ansikten
som inte vågar se mot havet.
En stjärna faller
glider ned i en båge.
Mörka är dina ögon i natten
och jag går hem
till neonernas rike.

INGEGÅRD KARLSON

Men oaktat den glädjande tendensen är det nog i alla fall så, att de allra flesta står ganska främmande inför konststarten. Trots den folkliga karaktär den har. Därför är det förvisso på sin plats att nämna något om vad grafisk konst innebär, hur den kommer till och naturligtvis påpeka faktum att god konst inte alls behöver vara dyr konst.

Huvudparten av den konst som vi här har stannat inför har varit etsningar. Den store mästaren på detta område är Rembrandt. Hans inflytande sträcker sig ända till vår tids grafiker. Medan vi befinner oss i det historiska perspektivet kan vi tala om att den äldst kända etsningen gjordes 1513 av Albrecht Dürer, ett annat stort namn i konsthistorien. Spanjoren Goya, franska impressionister som Degas och Renoir är andra viktiga representanter.

Etsaren använder sig av en kopparplåt som han täcker med en vaxhinna. Med en nål tecknar han sedan motivet i denna hinna, varvid nålen tränger ned till kopparen. Därefter lägger han plåten i syrabad och syran angriper den blottade kopparen och fräter i denna ned de tecknade linjerna. När detta är klart färgar konstnären in hela plåten, avtorkar ytan så att färgen blott blir kvar i de etsade linjerna. Plåten trycks sedan under stark press mot fuktat papper och det grafiska bladet, etsningen i det här fallet, är klart.

Vi nämnde träsnittet. Det är äldst av de grafiska metoderna. Redan på 800-talet fanns det i Kina och kom till Europa femhundra år senare. Det var framför allt religiösa bilder, andaktsbilder som man framställde.

Här tecknar konstnären ned sitt motiv på en plan träskiva. Han skär därefter

Forts. å sid. 24

Tillvarons hela brutalitet avslöjades skamlöst naket för mig redan i 21-årsåldern. Vid den tidpunkten hade jag anskaffat inte bara en ljushyllt, något uppriktigt, hustru, utan desslikes också en fetlagd, starkt minderårig son. Då jag som motvikt till allt detta anskaffande inte lyckades utföra någonting som gav utsikt till inkomster uppstod problem. Problem med stort P och även de övriga bokstäverna tämligen fullväxta.

På arbete var inte att tänka. Genom en s. k. förlustmutation ingår arbetsvilja tyvärr inte i min arvsmassa.

Situationen måste alltså analyseras. Skrupulöst. Ärligt. Genom flitigt läsande av Conan Doyles, F. W. Crofts m. fl. lysande författares samlade skrifter, kände jag väl till den s. k. eliminationsmetoden och hur man genom ett konsekvent användande av denna löser problem. Jag satte igång och efter att ha plockat bort en efter en av tänkbara sysselsättningar (för att skaffa pengar) återstod vid procedurens slut två, som föreföll att passa mig precis. Jag fann att valet borde stå mellan att bli kvacksalvare (homeopat, chiropractor, kuckelgubbe) eller politiker.

*

Vid närmare eftertanke övergav jag också projektet att bli kvacksalvare. Yrket krävde alltför stora investeringar. Dels måste man köpa ett förstöringsglas för ögondiagnostiken dels löpte man risk att ordinera sockersjuka på folk med åtföljande böter. Politiken däremot föreföll att vara idealsysselsättningen. Nödiga instruktioner för en verksamhet i politikens tecken borde kostnadsfritt kunna inhämtas å närmaste bibliotek.

Mina slutsatser stämde perfekt. På biblioteket fanns ett överflöd av politisk litteratur. Jag valde en bok som heter "Så får man inte göra" med undertiteln "Råd till blivande politiker".

Boken var märklig såtillvida, att den påstods innehålla erfarenheter samlade inom en släkt under årtusenden. Den var skriven av en Ottar Vindöga, ättling i rakt

nedstigande led till den Ottar Vindöga som ledde vandalernas vandring från norra trakter ända till Nordafrika, där som bekant detta slag av germaner assimilerades och blev en komponent i det hamitiska rasen. Denne Ottar Vindöga, den äldre alltså, led av förkortade hälsenor, varför det berättas om honom att han gick starkt bakåtlutad och inte kunde bruka större häst än ett Gotlands-russ.

Men till boken.

I ett lysande principiellt resonemang drar författaren upp själva grundlinjerna

för den blivande politikern. Varje kapitel börjar med en liten sentens, eller vad man nu skall kalla det. Några ord alltså, i vilka hela det följande resonemanget koncentreras. Principresonemanget inleds med följande: "Gör för Guds skull inte det som ni tycker är riktigt i varje situation, utan gör det som folk väntar att ni skall göra i den situationen".

*

På ett utsökt fint sätt stryker O. Vindöga under det riktiga i denna urgamla sanning, genom att berätta historien om doktor Larsson. Denne doktor Larsson hade en slarvig hustru och en måndag befanns det, att inga vita rockar var rena. Doktorn var alltså tvungen att arbeta i kavaj. Vilket han också gjorde utan att närmare reflektera över riskerna. Redan med första patienten gick det åt h-e. (Doktors eget uttryck.) Patienten var

en medelålders kvinna som varje måndag brukade uppsöka läkare för olika krämpor. När kvinnan kom in och fick se kavajen genomförs hon av en kraftig spasm och brast i gråt. Därefter rusade hon på dörren skrikande: "Han är ingen doktor, en bedragare, hjälp, hjälp...". Sedermera inlämnade hon en stämning mot dr Larsson för falskt utövande av läkekonsten. Doktorn lyckades klara sig undan åtalet men lär ha fått en skarp reprimand av sina kolleger för att ha rubbat förtroendet för kårens yrkesskicklighet och nedsatt dess sociala anseende genom att underlåta att bära själva tecknet på läkarkunighet — den vita rocken.

Om Ottar V. nytrycker en upplaga, vilket jag anser ofrånkomligt, kommer han säkert också att ta med historien om korven. Där var det så, att en toker till slaktare — jag kan inte bättre säga — fick den förflugna idén att göra falukorven rak i stället för i ring. Det fanns naturligtvis inte en husmor som lät sig luras att köpa rak korv. Korvens ringformighet är nämligen lika fast legerad med husmödrarna som koppar med zink i mässing. Slaktarna var tvungen att sälja sitt lager som kortsågad rundved för att undgå ruin.

Det rika kapitlet om politiska tal inleds med mottot: "Självständighet och originalitet är fåfånga och fåfånga är en

dödssynd även för politiker". Med överlägset psykologiskt sinne hävdar författaren att originella tankegångar bör bannlysas ur politiska tal. Tankegångarna bör vara enkla och så vanliga att de kan tänkas förekomma hos alla som lyssnar till talet. Då tänker alla åhörare, att så har jag också kunnat uttrycka saken, och eftersom var och en oundgängligen identifierar sina egna tankegångar med det rätta, framstår talaren som inkarnationen av det rena förnuftet. Diffusa uttryckssätt såsom socialism, kapitalism, liberalism, folkhem, de breda massorna och rättvisekrav bör eftersträvas. Talaren löper då inte risk att säga emot sig själv i samma föredrag. I dessa uttryck kan praktiskt taget vad som helst intolkas, varför rika tillfällen att sno sig i den efterföljande debatten erbjuds. Uttryck er aldrig exakt, säger författaren. Exakta uttryck ligger vanligen en smula på sidan om gängse språkbruk. I regel förstås de därför aldrig och en talare som inte förstås blir endera benämnd för dum eller också för intelligenshögfärdig. Som bekant finns det ingenting som bör döljas omsorgsfullare än intelligens. Den är ett lyte.

"Varje objektiv tankegång är en spik i din politiska likkista" är den expressiva sats som inleder ett annat kapitel. Utgå alltid från att din motståndare har fel, att hans tankegång är fullständigt verklighetsfrämmande. Kalla honom omdömeslös. Stämpeln omdömeslös faller varje tänkbar konkurrent till marken.

I regel kan ju varje problem lösas på många sätt. Varje sätt med sina fördelar och nackdelar. Ofta är lösningarna ganska likvärdiga. Låt aldrig sådana tankar slinka in i er hjärna, framhåller Ottar V. med skärpa. Ni kan då hamna i den ödesdigra situationen att göra medgivanden, måhända erkänna att det ligger spår av förnuft i andras uppfattningar och annat som gör att ni framstår som velig och ryggradslös.

Tekniskt sett, säger författaren, försvinner vid objektivitet allt patos och framställningen blir matt och färglös. Bli i stället arg eller upprörd över andras enbarmliga förstokelse. Emotioner jagar tankarna på flykten, vilket i sin tur gör att ni talar bättre. Detta att stå på sin rätt bör inte förväxlas med den originalitet varom det skrivits i det föregående. Det måste naturligtvis vara den rätt som har en betryggande majoritet bakom sig.

Tyvärr går det inte att så här i ett referat återge alla de slående riktiga iakttagelser författaren gör. I korthet vill jag därför bara omnämna rubrikerna på

Forts. å sid. 16

SOMMARLEKTYR

Den som vill bekanta sig med den yngre diktargenerationen kan vika några kvällar åt två böcker: "Parasit" av Bosse Gustafson och "Kvällar" av Björn Lundegård. Ovanligt väl skrivna böcker av två unga, rikt begåvade män, är det första intrycket efter genomläsningen. Förutom lättheten att uttrycka sig besitter de båda herrarna dessutom en icke

BOK

föraktlig förmåga till inträngande analys — något som jävar en del påstående att våra yngsta diktare besitter språktalang, men i övrigt förlösar den gåvan på oväsentliga ordlekar. För att börja med enskildheterna: Bosse Gustafson har verkligen något att säga. Hans bok skulle gott ha kunnat heta *konstnärrens villkor* i stället för "Parasit". Det är nämligen om konstnärer han berättar — och det med skärpa och inlevelse. "Något mer än underhållning" skrev en anmälare i huvudstadspressen. Det omdömet tål att upprepas ännu en gång. Björn Lundegård är kanske något mjukare i handläggningen av sina figurer i "Kvällar", men även där gnistrar det till riktigt

ordentligt då och då; orden få lyskraft och skärpa på ett sätt som röjer att poeten Lundegård kan ladda även prosan med lyriska raketer. Här har vi — som inledningsvis betonats — goda arbetsprov ur den yngre generationen. Om innehållet i övrigt ska inte avslöjas mera — pröva och läs själv under stundande sommarkvällar, då radio, TV och tidningar kör på sparlåga och böckerna har sin stora chans att komplettera Ert sommarnöje!

Bosse Gustafson: *Parasit*, 15:50

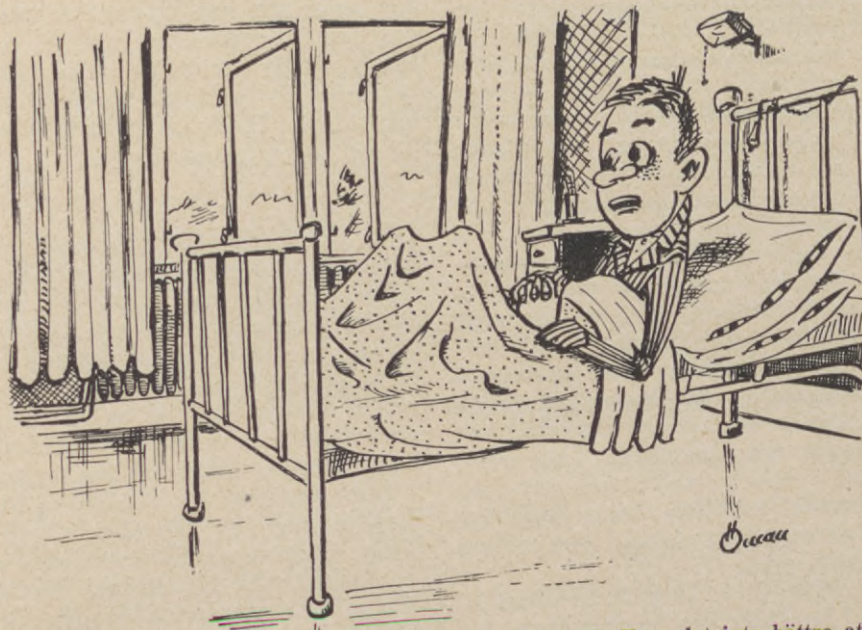
Björn Lundegård: *Kvällar*, 12:50

Norstedts Förlag

Diktens frihet

Diktens frihet betyder inte minst frihet från alla doktriner. Endast i kraft av denna frihet kan den fullfölja sitt särskilda värv. Dess värv är att ge uttryck åt det omedelbara livet. Diktens frihet ligger i själva dess begrepp av dikt. Ty att dikta är att inte vara bunden, och bunden dikt, vare sig bunden av sjuka tendenser i jaget eller bunden av doktriner, finns inte: den har då förlorat sin konstnärliga myndighet.

EN STILLA INVÄNDNING

— Överläkarn sa något om en eventuell "magsköljning". Vore det inte bättre att bada helt och hållet en sån här varm dag?

I LITTERATURENS KÖLVATTEN

AV CHRISTOPHER JOLIN

Litterära bedragare är till skillnad från flertalet skälmar uppfyllda av missriktad idealism och erbjuder därför ett visst psykologiskt intresse. Bland de många motiven torde det vanligast förekommande vara att förfalskaren känner sig missförstådd. Därför vill han åstadkomma något sensationellt och dra sakkunskapen vid näsan.

Det mest uppmärksammade litterära falsariet på senare tid i vårt land är diktsamlingen, "Camera Obscura", som utgavs i mitten av 40-talet och numera hör till rariteterna på bokmarknaden. Dikterna, som är skrivna i modernistisk stil och anda, berömdes av praktiskt taget alla landets ledande lyrikrecensenter, och författaren, en viss Jan Victor hälsades som en verkligt lovande skald.

Det dröjde emellertid inte länge förrän det framkom att Jan Victor var en pseudonym, bakom vilken stod två yngre medicinare. Dessa berättade beredvilligt att de en natt roat sig med att skriva ihop diktsamlingen, stimulerade av öl, smörgåsar och en ansenlig portion uppsluppet raljeri. "Den obegripliga moderna poesins" många belackare kunde lugnt pusta ut. Det där nya var ju bevisligen bara humbug, alldeles som man hela tiden vetat utan att tyvärr vara riktigt säkra.

Småningom visade det sig att "Camera Obscura" inte tillkommit för att gyckla med den moderna poesin som sådan utan i stället — som en av 'poeterna' uttryckte sig — för att "kuperas dess svans". Ytterligare en tid senare visade det sig att en av "de skyldiga" uppenbarligen var en smula anfrätt av det han tidigare velat parodiera. Han framträdde nämligen under sitt rätta namn, Lars Gyllensten, med en allvarligt syftande bok, "Moderna Myter", vilken var starkt präglad av modernistiska stilgrepp. Senare har denna åtföljts av en rad andra mycket lovprisade och dessutom "ängestmätade" böcker, varför man gott kan förmoda att det fanns åtskilliga stänk av allvar också i det celebra debutaltret.

Det är dock långt ifrån alltid så, att den litterära bedragarens huvudmotiv är att avslöja en rådande smakriktning eller — såsom i fallet

Debatten kring författaren Josef Kjellgren har gjort frågan om litterär förfalskning aktuell på nytt

Författaren och läkaren Lars Gyllensten

"Camera Obscura" — dess svans. Inte sällan känner sig den litterära förfalskaren främmande i den tid han lever och kan då prestera ting som har det originellas fräschör och behag, varför det under sådana förhållanden är en smula vanskligt att här tala om brottsligt förfarande eller ens om bristande moral.

Ett utomordentligt belysande exempel är den högt begåvade engelsmannen *Thomas Chatterton*, som år 1768 utgav legenden om *Thomas Rowley*, en munk som uppgavs ha levat i Bristol på 1300-talet. Chatterton förklarade sig ha påträffat materialet i en kista i Redcliffkyrkan i Bristol, vilket var ren fantasi.

Efter att förgäves ha sökt en förläggare till sitt märkliga "fynd", skrev Chatterton, då ännu inte 16 år fyllda, till författaren *Horace Walpole*. Denne, som falskeligen förklarade att hans egen bok, "The Castle of Otranto" härstammade från forna tider, visade emellertid ingen

kollegial förståelse för den påhittade legenden om *Thomas Rowley*. Sedan *Walpole* väl insett att Chattertons fynd var en förfalskning blev han synnerligen indignerad och uppmanade i ett brev den unga dikteren att ägna sig åt en mera hedervärd sysselsättning. Chatterton lät sig dock inte bekomma utan bad att få tillbaka sitt manuskript. Detta vägrade *Walpole* under den förövändningen att "syndaren inte i onödan bör frestas att beträda den breda allfarvägen".

Chatterton förstod emellertid ingenting av detta. Han hade så levt sig in i sin gamle munks existens att han helt och fullt trodde på manuskriptets äkthet. Han hade inrättat sitt liv som munkens, han tänkte hans tankar, kände hans känslor och drömde hans drömmar. Dikt och verklighet hade gått upp i en odelbar enhet.

I djup förtvivlan över samtidens kallsinnighet begick Chatterton, endast 17 år gammal, självmord. För sent erkände *Walpole* att "det sannolikt aldrig funnits ett större geni". Chattertons gravsten på Redcliffkyrkogården bär följande inskription, skriven av honom själv: "Till minnet av *Thomas Chatterton*. Du som läser detta, döm icke! Om du är en kristen, tro då att han skall dömas av en högre makt. Inför den makten allena får han nu svara."

Den tragiske svärmaren *Thomas Chatterton* har i England blivit en legendarisk gestalt, hans olyckliga liv och tragiska ändalykt har inspirerat flera poeter, däribland *Shelley* i dennes "Alastor", och en annan av den engelska romantikens stora skaldar, *John Keats*, har tillägnat sin "Endymion" åt Chattertons minne.

Ett starkt hat, inte bara mot en viss företeelse utan även mot en person, utgör ofta en väsentlig drivkraft bakom litterära falsarier. Ett av de mest slående exemplen här är den engelske litteraturforskaren *Lauder* hämnad mot *John Milton*.

Orsaken till detta hat verkar sannemligen barnslig. *Lauder* hade utgivit en kommenterad upplaga av 1600-talsförfattaren *Johnston* och bett sin store samtida, skalden *Alex-*

ander Pope om ett uttalande. Pope gycklade hejdlöst över Lauders val och förklarade att Johnston var en erbarmlig träkmåns, stupid, bombastisk och träaktig i största allmänhet. Nej, skulle Lauder behandla en diktare från 1600-talet, så skulle det vara Milton.

Lauder rasade över denna vördnad för "Det förlorade Paradiset" majestätiska skald och beslöt viga sitt liv åt att hämnas på denne. Med ett uppåd av häpnadsväckande snarfyndighet och energi gick han till verket. Han översatte långa avsnitt ur "Det förlorade paradiset" till latin, varefter han fogade in dessa i den romerska skalden Massenius' skrifter. Sedan kunde han beskylla Milton för plagiat.

För att lyckas tvingades Lauder att noga sätta sig in i Massenius' handstil. Men inte nog med det. Utöver denna rent mekaniska färdighet måste han ta hänsyn till stilistiska egenheter, satsbildning, grammatik och stavning; dessutom måste han ägna särskild uppmärksamhet åt anspelningar på samtida förhållanden. Men inte ens detta är tillräckligt. Förfalskaren måste, alldeles som Thomas Chatterton med sin munk, hart när identifiera sig med den han imiterar. Detta slags författare kallas apokryfiska, och fråga är om man inte får kalla dem, då de gjort ett skickligt arbete, geniala i samma mån som en stor skådespelare är det.

Den litterära förfalskning som kommit att få den största betydelsen i litteraturhistorien är "Ossiansångerna", vilka utkom på 1700-talet i England. De uppgavs vara författade av Ossian, son till eposets hjälte, den vittberömda skotske barden Fingal, som skulle ha levat på 200-talet e. Kr.

Bakgrunden är en banal historia om en yngling som ville bli sin tids ojämförlige poet och skrev glödande, passionerade dikter om kärlek, våld och svartsjuka. Dessa dikter, vilka producerades med stor fart, rönste inget nämnvärt erkännande till skaldens, den skotske studenten

James Macpherson, förtvivlan. Där emot vann hans översättningar av gaeliska folkdikter gillande, bland annat av den då kände litteraturprofessorn Hugh Blair, vilken tillrådde honom att samla sådan folkpoesi och ge ut den på engelska. Pengar hopskrapades, så att den fattige studenten kunde söka själv uppe i Skottland.

Vid hemkomsten kunde en glädjestrålade Macpherson förevisa "Ossians sånger". De väckte genast uppseende genom sin heta kolorit i bjärt kontrast till tidens nyktra, förnuftsbetonade diktning. Här kunde man läsa om krig och kärlek, om månsken, djupa mystiska skogar och trolska dimmor.

Ehuru dessa "folkdikter" snabbt vann publikens bifall och bildade själva upptakten till den romantiska strömningen i litteratur och konst, började man från en del håll betvivla deras äkthet; några original hade Macpherson aldrig visat. Då han en gång ställdes mot väggen förklarade han: "Antingen har Ossian existerat och då har jag gjort en märklig upptäckt och bör rikligen belönas, eller har de dikter, som ni beundrar så högt och jämställt med själve Homeros' skrivits av mig och då är jag ett stort geni. Det står er fritt att välja."

Inför detta kapitulerade man, om än ytterst motvilligt; ty att Macpherson själv författat de mäktiga dikterna och följaktligen var ett stort geni, det var ett alltför beskt piller att svälja för alla dem som länge förlöjligt Macphersons tidigare utgivna egna dikter.

Macpherson fortsatte sin verksamhet som publicist. Småningom blev han sekreterare åt en stormrik rajah i Indien. När han dog, 1796 hedrades han med en grav bland andra framstående brittiska poeter i Westminster Abbey i London. Testamentsexekutorerna fann inte minsta spår av de efterlysta originalmanuskripten till Ossiansångerna, och år 1805 kunde man endast fastställa att världens största och effekfullaste litterära svindel var ett faktum.

Är plagiat och även mystifikation att räkna som litterära bedrägerier, så är saken betydligt vanskligare vid tillägnande av idéer och motiv; ofta rör det sig om ett omedvetet tillägnande, om samstämmighet i upplevelser och åsikter. Många av världslitteraturens stora

diktare som Homeros, Shakespeare, Goethe, Schiller, Racine och Molière har uppenbarligen lånat repliker, ja, hela scener från andra författare för att inte tala om idéer. Ändå går det inte att beteckna dessa "stölder" som förfalskningar, eftersom en mästare förstår att infoga dem i ett sammanhang, där de allra bäst kommer till sin rätt. Anatole France har vid ett tillfälle sagt att det är en orimlighet att en människa ens någon gång under sitt liv skulle tänka en tanke som ingen annan före honom redan tänkt, och chansen att en författare ska formulera en enda sats som inte tidigare någon annan författare redan formulerat är heller inte överväldigande stor. Som bekant klagade kung Salomo för över 2000 år sedan över det enorma bokskrivandet, och sedan dess har det fallit mycket snö och runnit mycket vatten på vårt snurrande klot.

H Ö Ö R

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

M A L M Ö

CAFÉ SLOTTSPARKEN

REKOMMENDERAS

Smörgåsar, luncher och supéer

Även inneservering

U P P S A L A

allt i virke

allt i byggnadsmaterial från

SKOGSÄGAREFÖRENINGEN

länets ledande bränsleleverantör

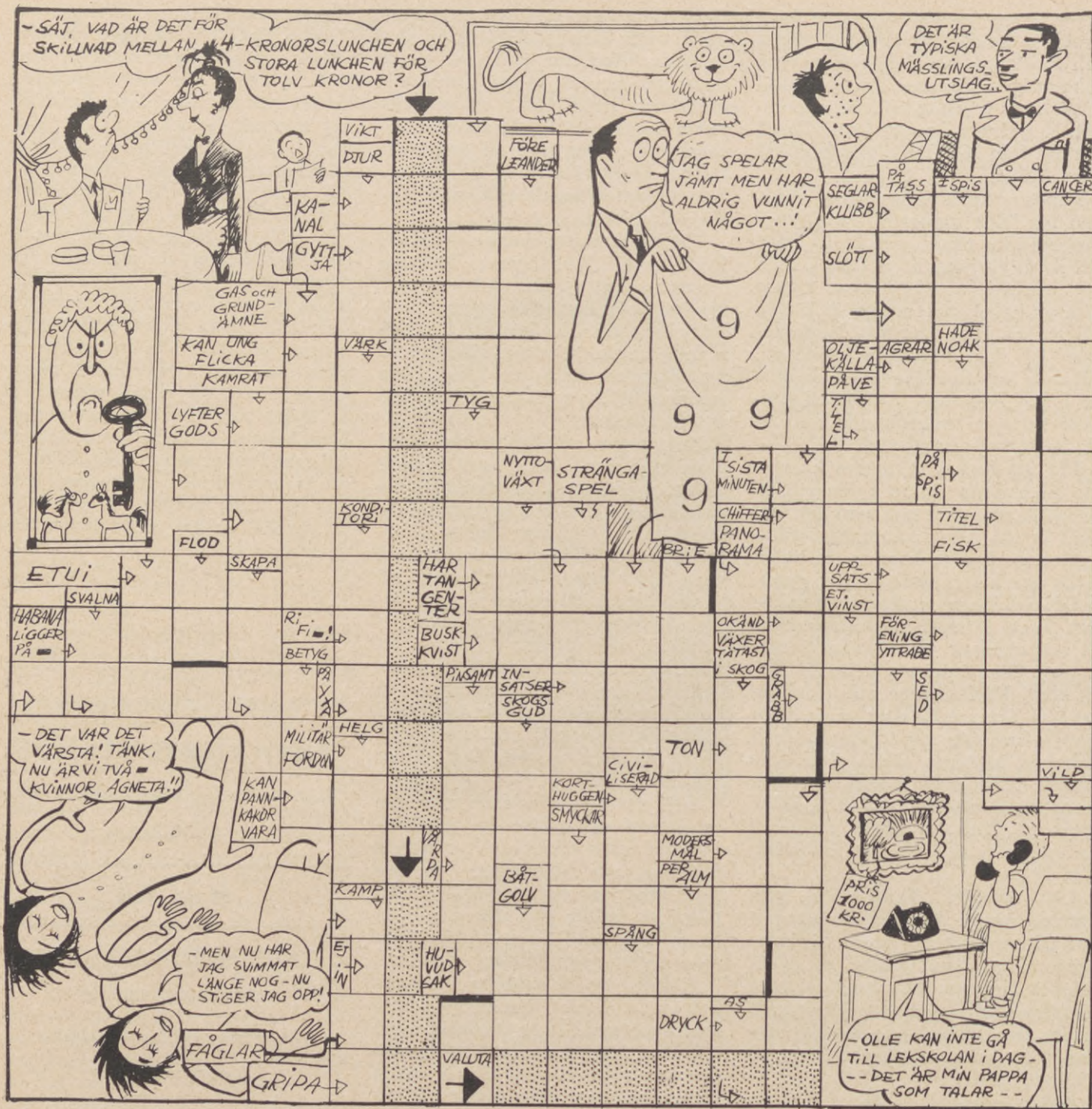
ved - kol - koks - briketter

UPPSALA LÄNS
SKOGSÄGAREFÖRENING

Huvudkontor Svartbäcksgatan 2
Uppsala. Tel. växel 395 90

DETTA NUMMER

är ett dubbelnummer. Nästa gång kommer Status i augusti då vi också kommer att publicera lösning och pristagare till bildkruss nr 5.

Bildkräys nr 6

Namn

Adress

Postadress

Vårt sommarkräys rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 aug. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkräys nr 6". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status septemernummer.

CIGARREN SOM ALDRIG TÄNDES

Den som bor i kungliga huvudstaden vet att den har inte mindre än tre lag i allsvenskan. Ja, för skams skull måste man väl titta på fotboll någån gång. Till nöjet hör trängsel bland massor av människor. Först på spårvagnen. Sedan vid de s.k. vändkorsen vid ingången till stadion. Så sitter man äntligen där och tittar på den läckert gröna, kortsnaggade gräsmattan. Flaggorna smattra i sommarvinden. Man andas ut efter att ha kämpat sig fram tillsammans med cirka 20.000 medmänniskor till denna historiska plats, där nu två dyrbara poäng står på spel. Två poäng, som hissas högt upp i skyn på en färggrann anslagstavla. Det ligger spänning i luften. Än har ingenting hänt. En högtalare bölar ut en grammo-fonskiva, som heter "På en sjömans grav där växer inga blommor". Sångaren på plattan är en känd fotbollsspelare, men melodin har inte mycket att göra med det "raffel" som heter fotboll. Melodin är släp-pig och trist — en begravningsannons med toner till. Men det ligger förväntan i luften. Spelarna väntas in på planen inom få minuter. Det är säkert inte många som tänker på sjömannen och hans blom-lösa grav.

Bredvid mig sitter en respektabel herre med stor cigarr. Han tuggar oavbrutet på den med blicken stelt riktad mot det "hål" i stadion, där spelarna dyker upp, springer in på gröngräset för uppmjukning före avspark. Mannen med den otän-da cigarren har frun på ena sidan. Hon ser sig hjälplöst omkring eftersom hon nu inte tycks kunna få någon som helst kontakt med den cigarrtuggande maken. Sonen på andra sidan konsumerar ivrigt sötsaker och stirrar i en programskrift för att i all hast lära sig spelarnas namn. Det är bara mamman som ser överksam och rådvill ut. Fullt tydliga tecken på social missanpassning — hon har tappat kontakten med sin medmänskliga omgivning.

Spelet är igång. Cigarrtuggandet blir allt intensivare. De färgglada gossarna på den gröna mattan fladdra omkring som förskönade fågelskrämmor. Även för en s.k. kulturknutte med djupandlig förtöjning måste leken på gröngräset ha vissa

skönhetsvärden. Men mannen med cigarren stönar som en sårad gris. Spelet motsvarar inte alls hans förväntningar. — "Grann nick, pappa", säger sonen, då en av spelarna nickar bollen i ena målstolpen. — "Utanför", fräser pappan besviken och tuggar vidare på sin otända cigarr. — Men, nog är dom ändå duktiga, säger mamman stillsamt. — Vilka? ryter pappan och cigarren vippar olycksbådande som en sputnik som kommit ur sin bana mellan hans kraftiga käkar. Han blir mer och mer arg. Hemmalaget är som en samling folkpensionärer, anser han. Laget måste ändras... på nästan alla punkter. Annars åker dom ur serien. Obönhörligt.

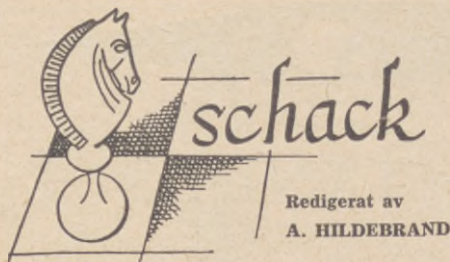
Ned i ett hopplöst, bottenlöst trask, en lägre division, där dom kommer att få vändas under många, trista fobollår.

Slutsignalen har gått. Vi går ut ur stadion. Mannen med cigarren har samlat ihop familjen framför sin flotta bil, fumlar med nyckelknippan. En vaktmästare går omkring och samlar ihop tomflaskor på bänkarna. Stadion ser tom och blodlös ut. Bildörren slår igen och motorn brummar som en ilsken geting. Vi som saknar bil köar länge vid spårvagnshållplatsen. En allsvensk söndag är snart tillända. — "Poängen den gick käpprätt åt h-vete", säger en framför oss i kön. Det tycker nog vi också.

Lösning till Bildkryss nr 4

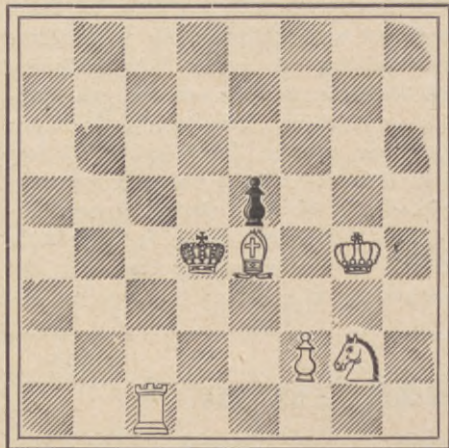
Här är lösningen till Status bildkryss nr 4. Pristagare blevo: Första pris kr 25:— gick till Manfred Olsson, Box 41, Hörsjö, god tvåa i mål var fru Alma Jönsson, Bygg-

mästaregatan 1, Tomelilla, som får en tia, och på tredjeplatsen kom Else Maj Stenberg, Box 293, Sjömarken, med en femma i pris.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM
av Konrad Bayer
1889.

Matt i 5 drag.

Bayers problem är av gammal fin årgång, men för att kunna njuta av det måste man lösa det själv — först då kommer alla fina poänger till sin rätt. När nöten är knäckt går det att kolla resultatet med lösningen på sidan 6.

■ SOMMAR I SVENSK ...

Forts. fr. sid. 17

bort träet omkring det tecknade motivet, så att bilden till slut ligger upphöjd i relief. Den upphöjda bilden färgas så in och trycks som i förra fallet mot papper.

Litografien är en yngre metod, knappt tvåhundra år gammal. Ett viktigt namn här är Toulouse-Lautrec, tecknaren av nöjes- och bordelliv i Montmartre omkring sekelskiftet. Det är med honom som färglitografien gör sin entré på allvar.

I det här fallet tecknar konstnären med fet krita eller fetthaltig tusch på en planslipad kalksten. Därefter fuktas han stenen med vatten, som suges in överallt utom där teckningen med kritan eller tuschen skett. Så valsar han fet tryckfärg över stenen. Färgen upptas då bara av den feta teckningen, på de fuktade partierna fastnar den inte.

Detta var bara de som man betraktar som viktigaste metoderna. Grafisk konst kan alltså skapas på flera sätt. Men en sak är gemensam: konstnären gör sin komposition på ett visst bottenmaterial — trä, kopparplåt, eller sten — och konst-

THAL BESEGRAS!

Rigastudenten Michail Thal räknas f.n. som en av världens fem främsta schackstormästare. Han är blott 22 år gammal, men har redan hunnit med tre sovjetmästerskap. 1957 och 1958 segrade han i suverän stil. I år fick han "nöja sig" med en delad 2-3 plats efter segrande Petrosjan. Att han inte blev sovjetmästare för tredje gången i rad berodde först och främst på det gambitparti vi här skall demonstrera.

Thal är i sitt spelsätt ytterst fantasirik och trivs i kombinatoriska förvecklingar, men här blir han besegrad av en annan ung spelare med sina egna vapen.

Centrumgambit

Juhtmann Thal

Tiflis, Februari 1959

1. e4	e5
2. d4	e×d4
3. c3	—

Den s. k. Centrumgambiten som var populär på 1800-talet. Juhtmann plockar nu fram den i något avdammad skick för att överraska sin fruktade motståndare.

3. —	d×c3

Skall man försöka vederlägga gambiten, skall man bondeoffret givetvis antagas.

4. S×c3	Sc6
5. Sf3	Lb4

Här rekommenderas: 7. —, d6. 8. Lc4, Le6. 8. L×e6, f×e6. 9. Db3, Dc8. 10. Sg5, Sd8 och svart har en fullt försvarsduglig ställning med merbonde.

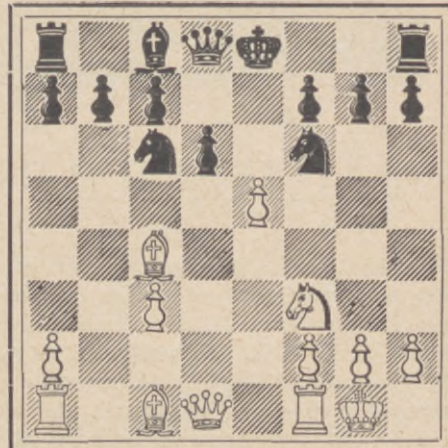
6. Lc4	Sf6
7. 0-0	L×c3

"En fiende mindre" tänkte svart.

8. b×c3	d6

Därmed trodde sig svart ha klarat av spelöppningsbekymren.

9. e5!!	—

Vinstdraget hur otroligt det än låter! Efter 8 drag står en av världens främsta spelare på förlust.

9. —	d×e5

Inte heller 9. —, S×e5 var bättre på grund av 10. S×e5, d×e5. 11. Db3, 0-0. 12. La3 med kvalitetsvinst.

10. Sg5!	—

Detta är den dolda poängen i vits nionde drag! Vit tillåter t.o.m. dambyte, som dock inte räddar svart.

10. —	0-0

Lika utsiktslöst är 10. —, D×d1 på grund av 11. L×f7†, Ke7. 12. T×d1 med hotet La3 matt.

11. La3	D×d1
12. Ta×d1	Lf5
13. L×f8	—

Då vit nu ligger kvalitet över och dessutom har den bättre ställningen är partiet avgjort. Spelet fortsatte nu med:

13. —	T×f8
14. Tfe1	h6
15. Sf3	Lg4
16. Tb1	e4
17. Sd4	Se5
18. Lf1	c5
19. Sb5	c4
20. f3	L×f3
21. g×f3	S×f3†
22. Kf2	Sg4†
23. Kg3	S×e1
24. T×e1	f5
25. L×c4†	Kh7
26. Le2	Se5
27. Kf4	Sg6†
28. Ke3	f4†
29. Kd4	—

Naturligtvis inte 29. K×e4? varefter svart vinner pjäs med 29. —, f3.

29. —	Kh8
30. Tg1	Sh4
31. K×e4	Te8†
32. Kd3	f3
33. Ld1	Sg2
34. Kd2	Sh4
35. Sd4	Td8
36. Tf1	Td5
37. Kd3	Ta5
38. Lb3	g5
39. S×f3	Tf5
40. Sd2	uppgivet.

grafik som utgivits från det här hållet. Samtliga de konstnärer som vi här har presenterat är t.ex. representerade i FIB:s utgivning.

Fredrik Nyström AB

Tel. 705 40
MALMÖ

*Kaffe — Konserver — Specerier
Frukt — Konfektyrer*

Gynna
svensk industri

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverka nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modefärger, fotoramar, nyckelfodral m. m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m. m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

Einar Lind: MÄNNISKOR och PARAGRAFER

"Göteborgs socialvårdare nr 1" skriver Göteborgs-Tidningen om syssloman Einar Lind

"30 år inom socialvården — fattigvården hette det tills för några år sedan — och han har inte förlorat tron på människorna"

EN BOK FÖR SOCIALVÅRDARE — kommunala förtroendemän — för *alla* som vill veta något om verkligheten i "hjälpformernas värld".

STATUS FÖRLAG, Box 4149, Stockholm 4

Härmed beställes

..... st. ex. av boken "Människor och paragrafer" att sändas mot postförskott till ett pris av kronor 6:50 per ex. + expeditonsavgift 1 kr.

Namn

Adress

Var god texta — tack!

Status 6/59

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster

- **FJÄLLFARARGÅRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11
Plats för 24 gäster

- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 271 65
Plats för 30 gäster

- **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster

- **KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

- **LÅNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11
Plats för 22 gäster

- **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilo hem,
Almbäcksgatan 2 B, MALMÖ
Telefon Ejratäl 14
Plats för 35 gäster

EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

CHANSA VINN

- 1 Austin A 55
- 1 Austin Healey Sprite
- 3 Austin A 35
- 5 TV med FM-radio Luxor

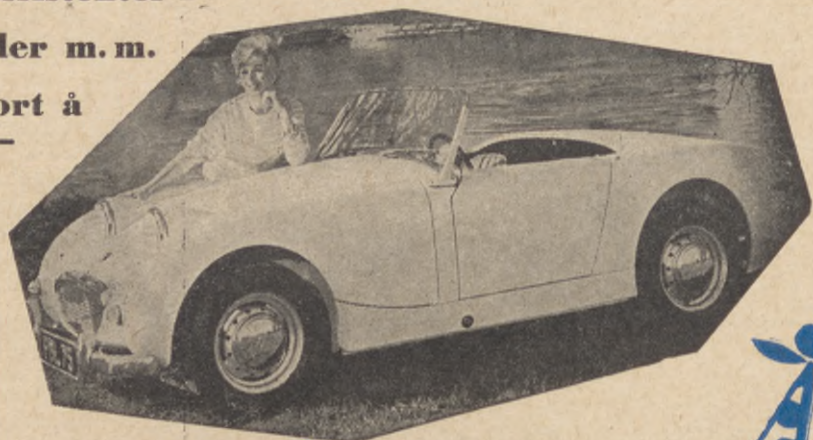
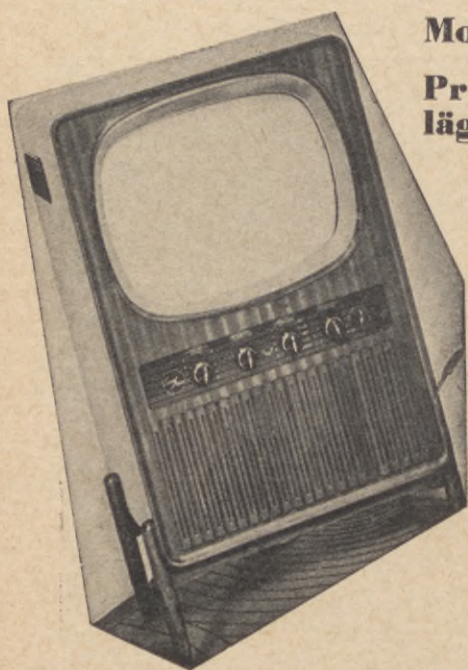

Dragning **senast 1 augusti**

10 TV bordsmöd. AGA
Hushållsassistenten

Monarpeder m. m.

Presentkort å
lägst 10:—

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUNDS RIKSLOTTERI 1959

med över 4.500 vinster

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes
omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 6/59

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

10 lotter i samma sändning — 10 % och
dragningslista gratis
20 lotter i samma sändning — dessutom portofritt

Rekvirera nu!